

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

RAZNOLIKOST IN USPEŠNOST EVROPSKIH
INSTITUCIONALNIH MODELOV

Ljubljana, november 2007

JAKOB FINŽGAR

IZJAVA

Študent Jakob Finžgar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Aleksandra Kešeljevića, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 12.11. 2007

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
2 INŠTITUCIJE IN INŠTITUCIONALNA KONVERGENCA EKONOMSKIH SISTEMOV	2
2.1 Inštitucije in njihov pomen za gospodarski napredek	2
2.2 Hierarhija inštitucij in njihova komplementarnost	3
2.3 Institucionalna konvergenca ekonomskih sistemov	4
3 INŠTITUCIONALNA DIVERGENCA: ANALIZA PETIH PODROČIJ EKONOMSKEGA SISTEMA	6
3.1 Trg proizvodov in storitev	6
3.2 Trg delovne sile	7
3.2.1 Varovanje zaposlenosti	7
3.2.2 Industrijski odnosi in plačna pogajanja	9
3.2.3 Zaposlovalna politika	10
3.3 Finančni sistem	11
3.3.1 Bančno in finančno temelječi sistem	11
3.3.2 Sistemi upravljanja podjetij	12
3.3.3 Skladi tveganega kapitala	13
3.4 Sistem socialne varnosti	14
3.4.1 Konzervativni model	14
3.4.2 Liberalni model	15
3.4.3 Socialdemokratski model	15
3.5 Izobraževalni sistem	16
3.5.1 Izdatki za izobraževanje	16
3.5.2 Izobrazbena struktura	17
3.5.3 Profili znanj	18
3.5.4 Vseživljenjsko učenje	19
4 EKONOMSKI SISTEMI IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAV	19
4.1 Tržno temelječ ekonomski sistem	19
4.2 Socialdemokratski ekonomski sistem	21
4.3 Kontinentalni ekonomski sistem	22
4.4 Mediteranski ekonomski sistem	23
5 NARODNOGOSPODARSKA USPEŠNOST IZBRANIH EKONOMSKIH SISTEMOV	24
5.1 Makroekonomski kazalci	24
5.3 Indeks okoljske trajnosti	28
5.4 Indeks človekovega razvoja	29
5.5 Stopnja korupcije	30
5.6 Lizbonska strategija	31
5.7 Zbirna analiza izbranih držav po izbranih kriterijih	32
7 SKLEP	33
LITERATURA	35
VIRI	37

1 UVOD

V diplomski nalogi se bom ukvarjal z raznolikostjo in uspešnostjo institucionalnih modelov v Evropi. Tematika je široka, zato se bom omejil na proučevanje štirih držav, ki so najznačilnejše predstavnice različnih tipov kapitalizma v Evropi. Namen diplomskega dela je predstaviti različne ekonomske sisteme v Evropi in proučiti kateri je najuspešnejši z narodnogospodarskega vidika.

Na začetku se bom osredotočil na pomen inštitucij, njihovo hierarhijo in komplementarnost ter pomen samih institucij za gospodarski napredek posamezne države. Da bi lahko ugotovil glavne vzroke za (ne)uspešnost posameznih ekonomskih sistemov je potrebno podrobno analizirati posamezna institucionalna področja. V tretjem poglavju bo tako sledila primerjava in analiza posameznih ekonomskih sistemov po petih institucionalnih področjih (trg proizvodov, trg dela, finančni sistem, sistem socialne varnosti, izobraževalni sistem).

Z naborom zgornjih institucionalnih področij bom dobil teoretsko osnovo in orodje za analizo različnih ekonomskih sistemov, ki sledi v četrtem poglavju. Za lažjo predstavitev posameznih sistemov bom izbral reprezentativno državo, da bi lahko skozi njeno analizo predstavil glavne značilnosti posameznega ekonomskega sistema in komplementarnost posameznih institucionalnih področij. Nemčija bo predstavnica kontinentalnega sistema, Švedska socialdemokratskega, Velika Britanija tržno temelječega in Francija mediteranskega tipa kapitalizma.

Namen diplomske naloge je ugotoviti kateri institucionalni model izkazuje najboljše rezultate na različnih področjih. V ta namen bom v petem poglavju uporabil standardne makroekonomske kazalce (BDP, brezposelnost, inflacija). Ker je prihodnost držav odvisna predvsem od njihove konkurenčnosti, bom predstavil tudi rezultate posameznih držav, ki jih dosegajo v okviru raziskave indeksa konkurenčnosti. Izbrane države so države EU, zato bom predstavil še doseganje ciljev Lizbonske strategije s strani posameznih držav in stopnjo korupcije. Razvitosti družbe in skrbi, ki jo ta posveča razvoju in posamezniku predstavim s pomočjo indeksa človekovega razvoja. Rezultati družbenih dogovorov se kažejo predvsem pri vprašanjih širšega družbenega pomena, zato tukaj izpostavljam okoljsko tematiko in indeks okoljske trajnosti. Zanima me predvsem kateri ekonomski sistem izkazuje najboljše rezultate z vidika omenjenih kazalcev. Sledi pregled literature in uporabljeni viri.

Izbrane države kot predstavnice posameznih modelov so razvite tržne države s svojimi nacionalnimi posebnostmi. V diplomski nalogi bom proučil značilnosti posameznih ekonomskih sistemov in pogledal kateri ekonomski sistem izkazuje najboljše rezultate na izbranih področjih. Zanima me, ali posamezen sistem izkazuje konsistentno prednost, oziroma se uspešnost sistemov spreminja skozi določeno časovno obdobje.

2 INŠTITUCIJE IN INŠTITUCIONALNA KONVERGENCA EKONOMSKIH SISTEMOV

Človek kot socialno bitje že skozi celotno zgodovino biva v tako ali drugače organizirani skupnosti. Za delovanje vsake take skupnosti je značilno, da so odnosi med ljudmi določeni z dogovori, pravili, normami. North (1998, str. 9) institucije opredeli kot pravila iger v družbi, ki obstajajo z namenom zmanjševati negotovost. North (1998, str. 11) razlikuje med formalnimi oblikami, kot so zakoni, ter neformalnimi oblikami dogovorov, ki se izražajo v kulturi, vrednotah, prepričanjih in drugih vedenjskih vzorcih.

Način določanja formalnih pravil je različen in temelji v razvitih zahodnih družbah na demokratičnih načelih. V praksi se to izvaja skozi demokratične volitve, kjer se za glasove potegujejo različne stranke, ki preko svojega programa zastopajo različne interesne skupine. Politični sistem je tisti, ki postavlja pravila formiranja vlade, skozi katerega se oblikujejo formalna pravila igre.

Neformalne oblike institucij, kot so kultura, religije, vrednote in prepričanja, so se oblikovale skozi čas in so posledica zgodovinskega razvoja človeka in družb. Na oblikovanje so vplivale naravnogeografske značilnosti in družbeni dejavniki. Tudi te se na posameznih področjih spreminjajo; npr. vpliv novih kultur oziroma navad, ki dosežejo določeno območje.

2.1 Inštitucije in njihov pomen za gospodarski napredek

Inštitucije vplivajo na uspešnost gospodarstva. Ker gre za pravila iger, tako določajo okvir, v katerem potekajo gospodarske aktivnosti. Vpliv institucij na gospodarski napredek je mogoče pojasniti skozi sledeče vidike:

- Inštitucije določajo transakcijske stroške in vplivajo na delovanje in uspešnost posameznega gospodarstva (North, 1998, str. 12). Transakcijski stroški so stroški, ki zajemajo posredovanje pri menjavi dobrin. Godnov in Redek (2007, str. 121) ugotavljata, da obstoj in spoštovanje pravil iger močno znižuje transakcijske stroške in s tem olajša gospodarsko dejavnost ter pospeši proces gospodarske rasti. Kakovost in učinkovitost države sta pomembni za uspešen ekonomski razvoj.
- Hall in Jones (1999, str. 88) sta ugotovila, da institucije v posamezni državi pomembno vplivajo tudi na produktivnost in posledično gospodarsko uspešnost. Inštitucije določajo ekonomsko okolje, v okviru katerega posamezniki akumulirajo svoja znanja. Toda tudi raven znanja povratno vpliva na oblikovanje institucij. Glede na to, da so inštitucije dogovori med ljudmi, lahko povprečna izobrazbena raven družbe pomembno vpliva na oblikovanje pametnih, smiselnih in racionalnih (ne)formalnih dogovorov.

Na koncu se lahko vprašamo, ali inštitucije vedno delujejo v smeri gospodarskega napredka. North (1998, str. 22) pravi, da inštitucije ponavadi niso ustvarjene zato, da bi bile družbeno učinkovite. Inštitucije ali vsaj formalna pravila pogosto služijo tudi interesom tistih, ki imajo pogajalsko moč za postavljanje novih pravil. Iz tega lahko sklepamo, da primarni cilj inštitucij ni gospodarski napredek, temveč izboljšanje standarda vladajočih. Zaradi tega ne moremo vedno pričakovati racionalnih odločitev za celotno družbo. Bosch (2006, str. 4) podobno meni, da so inštitucije posledica političnega konflikta, redko razumskega dogovora. Kot izjemo omenja švedski model, ki gradi na zavedanju družbe, da je konstruktivno delovanje in spoštovanje dogovorov dober način za učinkovito in uspešno delovanje sistema, ki prinaša relativno visoko blaginjo celotni družbi.

Toda tudi institucije doživljajo spremembe. Neformalne oblike, kot so kultura, prepričanja in vrednote, zahtevajo daljši čas za spremembo, formalne so posledica sprejetja novih zakonov. Odločitve za spremembo formalnih pravil so povezane s stroški. Pravila, nastala v politiki, odražajo pogajalsko moč. Akterjev kriterij za spremembo je korist, ki jo sprememba prinese vladajoči socialni strukturi (North, 1998, str. 71). Zato je stabilnost institucij določena tudi z vrsto političnega sistema, ker ta določa oblikovanje vladajoče strukture; tako je v proporcionalnih sistemih potrebno upoštevati širši krog interesnih skupin kot v večinskih, kjer je vladajoča struktura bolj homogena.

2.2 Hierarhija inštitucij in njihova komplementarnost

Tudi pri pravilih obstaja hierarhija. Določene institucije so nadrejene drugim in zato okvir za določitev njim podrejenih. Ustava je najvišja formalna oblika temeljnih dogovorov, ki naj bi v neki pravno organizirani skupnosti veljali. Temu so podrejeni zakoni, pravilniki, odloki na nacionalni, regionalni oziroma lokalni ravni. V času globalizacije vse večji pomen dobivajo nadsocijalne inštitucije, ki s svojimi pravili urejajo delovanje posameznih področij, ki določajo tudi delovanje na ravni držav. Kot primer lahko navedemo Evropsko unijo in Svetovno trgovinsko organizacijo. Evropska unija s svojim pravnim redom postavlja pravila delovanja za njene članice, Svetovna trgovinska organizacija pa oblikuje pravila mednarodnega trgovanja.

Komplementarnost je značilnost, ko posamezna inštitucija oziroma institucionalno področje vpliva na učinkovitost delovanja druge inštitucije. Komplementarnost institucij pomeni proaktivni razvoj pozitivnih povezav med inštitucijami (Bosch, 2006, str. 4). Na primer liberaliziran trg proizvodov zahteva liberaliziran trg delovne sile, kadar prevladuje konkurenca na podlagi količine, da se podjetja lahko prilagajajo trgu. Povečanje agregatnega povpraševanja na trgu proizvodov zahteva namreč dodatno zaposlitev delovne sile. Drug primer je bančni sistem s koncentriranim lastništvom, ki omogoča podjetjem vodenje dolgoročne strategije, saj ne zahteva kratkoročnih dobičkov.

2.3 Institucionalna konvergenca ekonomskih sistemov

Obstaja več vrst ekonomskih sistemov. Prevladujoča ekonomska sistema v zadnjem stoletju sta bila socializem in kapitalizem. Za socializem je značilna družbena lastnina, kjer alokacija proizvodov in proizvodnih dejavnikov poteka na podlagi centralno-planskega sistema. Za kapitalizem je značilna privatna lastnina, pri čemer alokacijsko učinkovitost zagotavlja ponudba in povpraševanja na trgu.

Zgodovinsko gledano se je kapitalistični sistem izkazal za uspešnejšega. Danes se zdi, da lahko izboljšanje življenjske ravni državljanov omogoči le vzpostavitev kapitalističnega gospodarstva. Kot primer lahko navedemo tranzicijske države, ki so v zadnjem desetletju prešle iz socialističnega v kapitalističen sistem. Zaradi ekonomske neučinkovitosti socializma je postalo v tranzicijskih državah prepričanje v razvojno moč trga veliko. Veliki upi so bili dani v oblikovanje neoliberalnega tržnega modela s trgom kot osrednjim mehanizmom nadzora.

Konvergenco obstoječih ekonomskih sistemov danes dodatno pospešujejo globalizacijski procesi, saj morajo države, če želijo ostati konkurenčne, slediti politiki liberalizacije, privatizacije in deregulacije. Zaradi takšnega razvoja je očitno vse manj prostora za institucionalne posebnosti nacionalnih gospodarstev, zato po mnenju mnogih ne obstaja alternativni model tržno-demokratskim družbam. Različni avtorji trdijo, da prihaja do pospešene konvergenca obstoječih nacionalnih ekonomskih sistemov:

- Cao (2006, str. 1, 2) razume konvergenco kot proces, kjer domače inštitucije in ekonomske politike zbledijo skozi čas tako, da prevladujejo v svetu ekonomske strukture, katerih učinkovitost in univerzalnost dajeta prevladujočo moč na trgu. Avtor meni, da so nacionalne ekonomije vključene v sistem mrež (trgovinske, finančne, informacijske, migracijske), ki vplivajo na konvergenco nacionalnih ekonomij zaradi močne odvisnosti držav od njihove relativne pozicije znotraj mrežnih struktur¹.
- Bosch (2006, str. 13) deli konvergenčne dejavnike na eksogene in endogene. Eksogene dejavnike sprememb nacionalnih modelov predstavljajo politika, dogovorjena na mednarodni ravni, globalna konkurenca, mednarodna trgovina, globalni vzorci korporacijskega vladanja, globalne ideologije in potrošniški vzorci ter multinacionalke. Endogeni dejavniki so staranje, sprememba v strokovni usposobljenosti zaposlenih, sociološke spremembe v družinah, vlogi spolov in nove tehnologije.

¹ Cao (2006, str. 5) je proučeval konvergenco politik na področjih velikosti države, monetarne politike ter regulacijo kreditov, dela in podjetništva. Povprečna distanca se za vsa tri področja zmanjšuje, največja konvergenca je zaznavna na področju regulacije (glej PrilogoTabela 2).

- Amable ugotavlja (2003, str. 5), da so institucionalne razlike odraz specifičnih družbenih preferenc, pri čemer konkurenca sčasoma pripelje do prevzeta najboljše prakse za posamezno področje.
- North (1998, str. 12) meni, da mednarodna menjava (proizvodov, storitev, proizvodnih dejavnikov) vodi v postopno konvergenco nacionalnih gospodarstev.

Kljub temu se je v obstoječi literaturi primerjalne politične ekonomije uveljavila cela vrsta taksonomij kapitalizmov. Kapitalizem kot ekonomski sistem obstaja namreč v več različicah. Hall in Soskice (2001, str. 3) ga dihotomno razdelita na liberalizirane tržne ekonomije ter na koordinirane tržne ekonomije. Amable (2003, str. 171) različne oblike kapitalizma definira kot posebne oblike komplementarnosti institucij, ki jih razumemo le, če vse skupaj povežemo v celoto. Kapitalizem predstavi v 5 modelih: tržno-temelječ, socialdemokratski, kontinentalno evropski, mediteranski in azijski model. Brščič in Kešeljevič (2005, str. 8) kapitalizem razdelita glede na njegove funkcije (industrijski, finančni), ekonomsko svobodo (liberalni, socialni), stopnjo koordinacije (liberalno tržni, koordinirani) in politično orientacijo (demokratski, avtokratski). Odločitve za posamezen model so pogosto politično-ekonomsko determinirane z iskanjem ravnovesja med kolektivnim delovanjem in individualno svobodo, med ekonomsko učinkovitostjo in socialno pravičnostjo, med podjetniško samoiniciativnostjo in državnim intervencionizmom ter med ekonomskim individualizmom in družbeno solidarnostjo.

Kapitalizem je zgodovinsko gledano uspešnejši od socializma. Toda zgornja analiza kaže, da obstajajo različne oblike kapitalizma, ki lahko dajejo različne rezultate. Za ekonomiste je vloga ekonomskega sistema povezana predvsem z ekonomsko učinkovitostjo. Ključno razvojno vprašanje je, kakšna institucionalna struktura zagotavlja najboljše makroekonomske rezultate v smislu doseganja visoke in stabilne gospodarske rasti, nizke brezposelnosti, uravnotežene plačilne bilance in nizke inflacije. A odgovor na to vprašanje še zdaleč ni tako enoznačen in enostaven, saj so v svetu v različnih zgodovinskih obdobjih prevladovali različni ekonomski sistemi, ki so vodili do dramatičnih razlik v stopnjah razvitosti. To bo tudi bistvo, h kateremu se bomo usmerili v nadaljevanju. Še posebej nas zanima, kateri institucionalni model izkazuje najboljše narodnogospodarske rezultate. Katere so njegove glavne značilnosti? Katere so njegove glavne omejitve? Da bi lahko odgovorili na ta vprašanja, je potrebno bolj podrobno analizirati posamezna institucionalna področja, ki opredeljujejo značilnosti posameznega ekonomskega sistema.

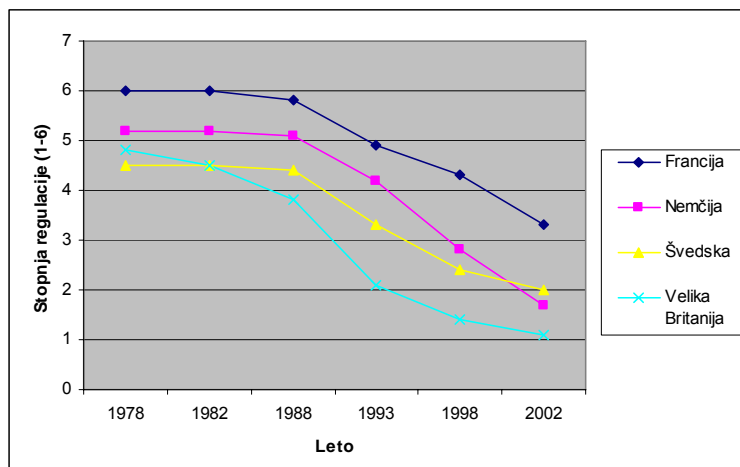
3 INŠTITUCIONALNA DIVERGENCA: ANALIZA PETIH PODROČIJ EKONOMSKEGA SISTEMA

3.1 Trg proizvodov in storitev

Osnovna razlika, v kateri ločujemo kapitalizme na področju trga proizvodov in storitev, je intenziteta konkurence (Amable, 2003, str. 117). Močna konkurenca zagotavlja najboljše učinke za potrošnike, saj več ponudnikov na trgu konkurira in s tem približuje cene razmeram popolne konkurence. Raven konkurence je odvisna od stopnje regulacije trga. Ta je prisotna v vseh sistemih, v liberalnih manj kot v koordiniranih in je v osnovi namenjena izboljšanju funkcioniranja tržnih ekonomij (Nicoletti, Scarpetta, Boylaud, 2000, str. 7).

V študiji *Benefits of Liberalising Product Markets and Reducing Barriers to International Trade and Investment* (2005, str. 6) so izračunali potencialne rasti v primeru dodatne liberalizacije za EU od 2 % do 3 % in za ZDA od 1 % do 2,5 %. Potencialni učinki rasti izhajajo predvsem iz deregulacije domačih trgov, posebej za storitveni sektor. Učinki zmanjšanja carinskih in drugih necarinskih ovir nimajo tako velikega učinka.

Slika 1: Stopnja regulacije na trgu proizvodov za izbrane evropske države med leti 1978 in 2002

Opomba: Lestvica: 1- minimalna regulacija, 6 – maksimalna regulacija

Vir: Nicoletti, Scarpetta; 2005, str. 17.

Kot lahko vidimo na Sliki 1, stopnja regulacije od konca 70 let do danes stalno upada. Kljub temu obstajajo razlike med izbranimi državami. Kot lahko razberemo, ima najvišjo stopnjo regulacije Francija, sledita ji Nemčija in Švedska, najnižjo pa izkazuje Velika Britanija. V Tabeli 1 (na str. 7) lahko vidimo, da ima Velika Britanija nizko regulacijo tako navznoter (državni nadzor, ovire za podjetništvo, ovire za konkurenco) kot navzven (ovire za mednarodno trgovino in neposredne tuje investicije) (glej Prilogo Tabelo 1). Švedska in Nemčija sledita s podobnimi stopnjami, vendar je trg že bolj reguliran. Najbolj regulirana izmed izbranih držav je Francija.

Velika Britanija na trgu proizvodov prisega na učinkovitost trga. Konkuriranje poteka večinoma na podlagi cene. Švedska ima v povprečju zahtevne uporabnike z najbolj enakomerno kupno močjo med izbranimi državami, zato je pomembna konkurenca na podlagi kvalitete. Tudi v Nemčiji je namen regulacije zagotoviti določeno kvaliteto na trgu, zato konkuriranje poteka tako na podlagi cene kot kvalitete. V Franciji država z visoko stopnjo regulacije dokaj močno vpliva na trg in na samo delovanje tržnega mehanizma. To ima lahko v končni fazi lahko slabše učinke za potrošnika, kljub temu da konkurenca poteka bolj na podlagi cene.

Tabela 1: Kazalci regulacije trga proizvodov

Država	Regulacija trga proizvodov	Orientirane navznoter	Orientirane navzven
Francija	2,1	2,7	1,2
Nemčija	1,4	1,9	0,7
Švedska	1,4	1,7	0,9
Velika Britanija	0,5	0,5	0,4

Opomba: Lestvica: 1- minimalna regulacija, 6 – maksimalna regulacija

Vir: Nicoletti, Scarpetta in Boylaud, 2000, str. 79.

Večja konkurenčnost na proizvodnem trgu ima vpliv tudi na trg delovne sile. Nižje cene proizvodov in storitev povečujejo povpraševanje po proizvodih in posledično zmanjšujejo brezposelnost. Trgu delovne sile se posvečamo bolj podrobno v nadaljevanju.

3.2 Trg delovne sile

Z vidika institucionalne analize ekonomskih sistemov je trg delovne sile ravno tako pomembno institucionalno področje, ko proučujemo ekonomske sisteme. V 90-ih letih prejšnjega stoletja je doživel mnogo sprememb, ki so bile posledica iskanja ustvarjanja bolj fleksibilnih trgov (Amable, 2003, str. 124). Elementi proučevanja trga delovne sile so varovanje zaposlenosti, industrijski odnosi in plačna pogajanja ter zaposlovalna politika.

3.2.1 Varovanje zaposlenosti

Stopnja varovanja zaposlenosti za investitorja ali za že delujoče podjetje predstavlja dejavnik, ki vpliva na učinkovitost poslovanja, saj v primeru visokega varovanja zaposlitve lahko podjetju onemogoča fleksibilno prilagajanje, ki ga narekuje trg. Preveliko varovanje torej slabša konkurenčnost podjetij, premajhno pa lahko predstavlja probleme z vidika večje brezposelnosti. Države urejajo področje specifično. Urejanje je odvisno od vrste strategij, ki so prisotne v podjetjih. V primeru dolgoročnih strategij so delovna mesta fiksna tudi na dolgi rok, zato je vpliv varovanja zaposlenosti na zmanjšano konkurenčnost manjši kot v podjetjih s kratkoročnimi strategijami. Institucionalno področje trga delovne sile je povezano tudi s sistemom socialne varnosti, ki zajema nadomestila za čas brezposelnosti in tako ublaži negativne posledice za odpuščene.

Pokazatelji, s katerimi lahko presojamo fleksibilnost, so: urejenost rednega delovnega razmerja (pogoji za krivdno in nekrivdno odpuščanje, roki, določeni za odpuščanje, stroški, povezani z odpuščanjem), urejenost začasnega delovnega razmerja (število podaljšanj, dolžina), administrativni stroški, postopki, povezani z zaposlovanjem in odpuščanjem (Amable, 2003, str. 125). Kot lahko vidimo v Tabeli 2, izkazuje Velika Britanija najnižje varovanje zaposlenosti. Sledi ji Švedska, Nemčija in kot zadnja Francija.

Tabela 2: Varovanje zaposlenosti v letih 2000 in 2006

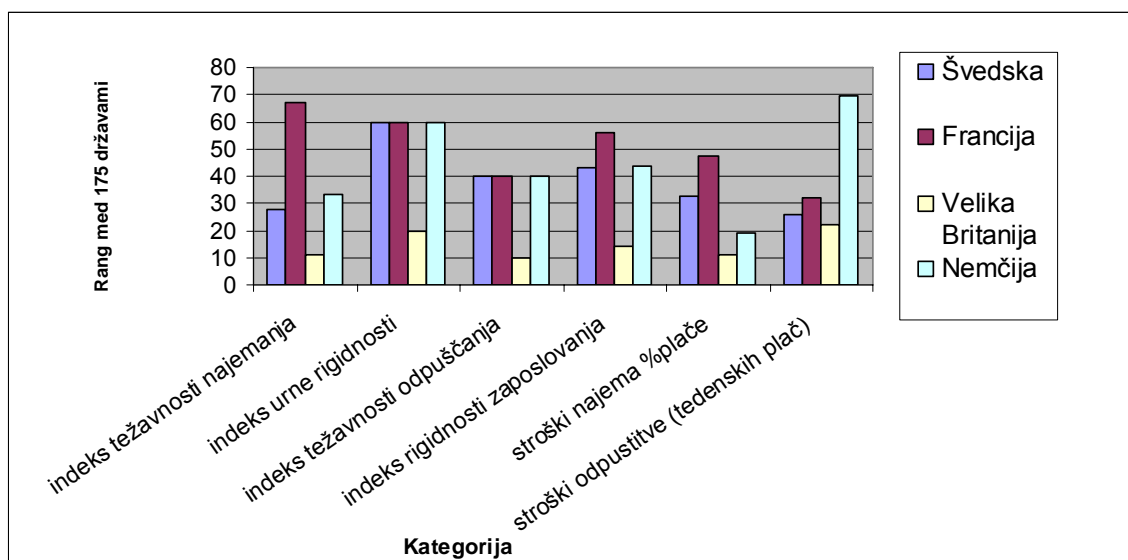
Država	Raziskava Svetovne banke (rang)**	Varnost redne zaposlitve*	Varnost začasne zaposlitve*
Francija	134	2,5	3,7
Nemčija	129	3	2,5
Švedska	94	3	1,8
Velika Britanija	17	0,7	0,3

Opomba: * Lestvica: 1- minimalna regulacija, 6 - maksimalna regulacija; ** vključenih 175 držav

Vir: The World Bank Group - Doing Business - Employing Workers, 2006; Nicoletti, Scarpetta, Boylaud, 2000, str. 84.

Na Sliki 2 lahko vidimo posamezna področja regulacije na trgu dela za izbrane države. Tu vidimo, da izkazuje Velika Britanija na vseh področjih prednost, Francija pa je na drugi strani zadnja po posameznih področjih. Izjemo predstavlja Nemčija pri stroških odpuščanja, saj je najvišja med izbranimi državami na tem področju.

Slika 2: Regulacija na področju zaposlovanja v letu 2006

Vir: The World Bank Group - Doing Business –Employing Workers, 2006.

Delovanje trga dela je v veliki meri odvisno od delovanja trga proizvodov. Kot smo ugotovili, ima najnižjo stopnjo regulacije na trgu proizvodov in storitev Velika Britanija in temu primerno tudi najnižjo stopnjo regulacije na področju zaposlovanja. Na Švedskem je trg

proizvodov bolj reguliran, toda ker je Švedska izvozno usmerjena, to zahteva določeno fleksibilnost trga, zato je stopnja varovanja zaposlenosti zmerna. Fleksibilnost rešuje tudi v povezavi s sistemom socialne varnosti in aktivno politiko zaposlovanja. V Nemčiji trg proizvodov ne zahteva takojšnega odziva, zato je lahko temu primerno višja tudi stopnja varovanja. V Franciji je trg proizvodov reguliran, strategije podjetij so dolgoročne, v sami družbi pa je pomembno reševanje socialnih vprašanj, zato je varovanje zaposlenosti izredno visoko.

3.2.2 Industrijski odnosi in plačna pogajanja

Pogoji dela ter višina plače je področje dogovarjanja med igralci na trgu dela. Razlike izhajajo iz organiziranosti in moči igralcev, ki nastopajo na pogajanjih. Pogajanja potekajo na več ravneh: na kolektivni ravni, na ravni sektorjev in na ravni podjetij. Način pogajanj določa, ali gre za dogovarjanje oziroma usklajevanje ali pa za pogajanja, temelječa na konfliktnih interesih.

Amable (2003, str. 138) omenja tri načine urejanja odnosov: bojevanje, množična pogajanja in neokorporatizem. Bojevanje temelji na konfliktu interesov med kapitalom in delom, z množičnimi pogajaji se izogibajo vzajemno škodljivih dejanj. Neokorporatizem prinaša igro s pozitivno vsoto vseh vpletenih v pogajanja, saj zahteva centralizirano in koordinirano organizacijo interesov in institucionalno podporo države. Potrebno je ločiti med modelom ekstenzivnega neokorporatizma, kjer se predpostavljajo močni in centralizirani sindikati, in med preprostim modelom neokorporatizma.

V Franciji so odnosi med vodstvom in zaposlenimi konfliktni, plačna pogajanja niso ne posebno koordinirana in ne centralizirana. Pogosta je uporaba stavk. Kljub temu, da sindikati niso številčno močni, je njihova vloga močnejša, zato se vlada vedno dogovarja z vodstvom sindikata o ekonomskih in socialnih vprašanjih. Pomembni so delavski sveti, ki so obvezni v podjetjih z več kot 50 zaposlenimi.

V Veliki Britaniji so korporatizem, centralizacija in koordinacija na nizki ravni. Kolektivna pogajanja potekajo večinoma na ravni podjetja oziroma tovarne. Sindikati pokrivajo 30 % delovne sile. Zakon spodbuja samostojna pogajanja med delodajalci in sindikati. V primeru spora lahko Centralni arbitrarni komite poseže pri pogajanjih o plači, delovnem času in dopustu.

V Nemčiji so razširjena nacionalna sektorska pogajanja. Dogovori so doseženi na sektorski ravni med sindikatom in združenjem delodajalcev. Določena podjetja so izstopila iz tovrstnih pogajanj zaradi prevelike rigidnosti centraliziranega pogajanja. Pomembno vlogo imajo delavski sveti, ki imajo z zakonom določeno pravico do predstavnika v nadzornem odboru večjih družb in s tem soodločajo pri strateških vprašanjih podjetja.

Na Švedskem so kolektivna pogajanja široko razširjena. Delavci in podjetja se preko nacionalne sektorske organizacije, na vsaki dve do tri leta dogovorijo o novih izhodiščih. Država ne posega veliko, možna je le mediacija preko nacionalne mediacijske pisarne. Povečuje se število dogovorov na ravni podjetij, zato je za Švedsko značilna visoka udeležba zaposlenih v sindikatu. Sindikati igrajo v družbi močno vlogo, ker upravljajo tudi s skladom za zavarovanje v primeru brezposelnosti. Nacionalna konfederacija sindikatov tesno sodeluje s Socialdemokratsko stranko.

V Tabeli 3 vidimo, da pogajanja v izbranih državah potekajo večinoma na sektorski ali podjetniški ravni. Na Švedskem potekajo pogajanja primarno na sektorski ravni. V Nemčiji so pogajanja na ravni sektorjev in v podjetjih. V Franciji so sektorska in podjetniška pogajanja enakovredna. V Veliki Britaniji pa potekajo pogajanja predvsem na ravni podjetij.

Tabela 3: Raven pogajanj v izbranih državah

Država	Medsektorska raven	Sektorska raven	Podjetniška raven	Odstotek zaposlenih v sindikatih
Francija	/	2	2	12 %
Nemčija	/	3	2	22 %
Švedska	/	3	1	77 %
Velika Britanija	/	1	3	30 %

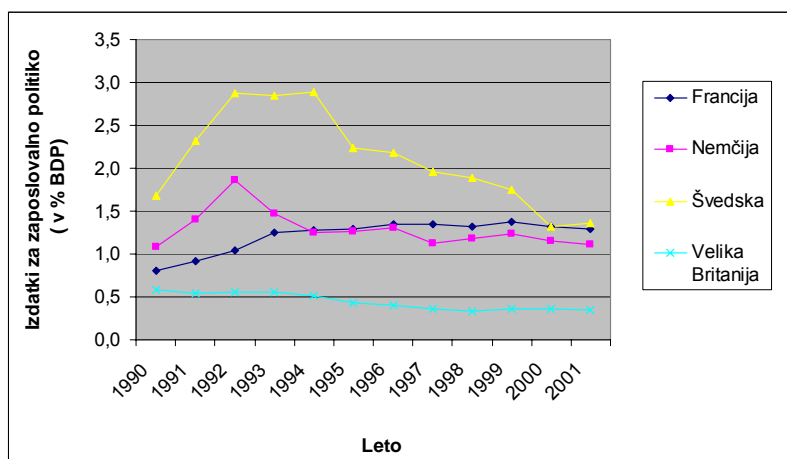
Legenda: 1 - raven obstaja, 2 - pomembna, a ne dominantna, 3 - dominantna raven

Vir: Industrial Relations in Europe 2006, str. 26, 47.

3.2.3 Zaposlovalna politika

Za določene države je značilna aktivna vloga države na trgu delovne sile. Države z ukrepi spodbujajo zaposlovanje in neposredno delujejo na trgu delovne sile. Z različnimi programi in spodbudami usmerjajo tokove v zeleno smer. Programi obstajajo na področju zaposlovanja, programov za invalide, programov za mlade in za čas brezposelnosti.

Slika 3: Izdatki za zaposlovanje v izbranih državah v obdobju 1990–2001 (v % BDP)

Vir: OECD Social Expenditures Database, 2006

Kot vidimo iz Slike 3 (na str. 10), se izdatki med posameznimi državami za to področje razlikujejo. Najbolj izstopa Švedska, ki je imela v začetku 90. let krizo države blaginje. Na drugi strani je Velika Britanija, ki temu področju ne namenja veliko izdatkov in pozornosti. Danes Švedska, Nemčija in Francija namenjajo dober odstotek BDP temu področju, Velika Britanija pa namenja manj kot pol odstotka BDP.

Za skandinavske države je značilen dokaj razvit sistem aktivne politike zaposlovanja. Tako na Švedskem aktivna politika zaposlovanja zagotavlja polno zaposlenost in skupaj z razvitim izobraževalnim sistemom omogoča posamezniku, da se usposobi za nastop na trgu in najde zaposlitev. Francija in Nemčija podobno spodbujata zaposlovanje preko tovrstnih politik. V liberalnih državah, kot je Velika Britanija, so stvari prepuščene trgu.

3.3 Finančni sistem

3.3.1 Bančno in finančno temelječi sistem

V okviru finančnega sistema potekajo prenosi kapitala od varčevalcev do investitorjev. Prenos je lahko neposreden od varčevalca k investitorju, toda običajno so prisotni posredniki (posreden prenos). Finančne sisteme delimo na bančno temelječe in na sisteme, temelječe na finančnih trgih. V bančnem sistemu igrajo pomembno vlogo banke, v primeru finančnih trgov pa so to institucionalni investitorji. Bančni sistemi so značilni za kontinentalno Evropo in Japonsko, tržno temelječi pa za anglosaksonske države. Za bančne sisteme je značilna močna in neposredna povezava med podjetjem in glavno banko (Ribnikar, 1999, str. 175).

Davis (2001, str. 2) ugotavlja, da je v skupini razvitih držav značilna rast deleža finančnega posredništva preko institucionalnih investitorjev, zato se vloga bank zmanjšuje oziroma tudi banke občutno več poslujejo z vrednostnimi papirji. Demirguc-Kunt in Levine (1999, str. 17) ugotavljata, da v državah z večjim prihodkom postajajo relativno aktivnejši finančni trgi, kar naj bi pomenilo, da se razvitejše države bolj približujejo tržno temelječemu sistemu. Chakraborty in Ray (2003, str. 30) ne ugotovita prevlade enega od obeh finančnih sistemov na gospodarsko rast.

Demirguc-Kunt in Levine (1999, str. 26) ugotovita, da je za države z anglosaksonskim pravnim sistemom (t. i. common law) bolj verjetno, da je razvit tržno temelječ sistem, za države s slabše razvitimi finančnimi sistemi pa je običajno, da imajo francosko obliko civilnega prava. Civilnopravni sistem nudi slabšo zakonsko zaščito investitorjem kot sistem običajnega prava (La Porta et al. 1998, str. 6). Civilnopravna sistema Nemčije in Skandinavije se uvrščata med anglosaksonskega in francoskega. Kvaliteta spoštovanja zakonov je najvišja v državah s skandinavskim in nemškim civilno pravnim sistemom, sledijo države z običajnim pravnim sistemom, najnižje pa je v državah s francoskim civilno pravnim sistemom.

Demirguc-Kunt in Levine (1999, str. 23) Francijo in Nemčijo uvrščata med bančno temelječe, Švedsko in Veliko Britanijo pa med tržno temelječe finančne sisteme. Poleg tega so pomembni tudi sistemi upravljanja in koncentracija lastništva, kar bom predstavil v naslednjem podpoglavju.

3.3.2 Sistemi upravljanja podjetij

Sistem upravljanja podjetij igra poleg vrste finančnega sistema pomembno vlogo, ko ocenjujemo vpliv finančnega sistema na gospodarstvo. Vrste lastništva so tiste, ki določajo politiko poslovanja podjetij, zato so razlike v sistemih lastništva in nadzora dostikrat bolj pomembne kot razlike v sistemu financiranja. Söderström et al. (2003, str. 5) omenja, da je dobro upravljanje za podjetje bistveno, da mobilizira domače in tuje prihranke za naložbe z najnižjimi stroški. Kot bomo videli, so sistemi upravljanja različni. V grobem z vidika lastništva in nadzora ločimo države s kontroliranim lastništvom ter države, ki temeljijo na tržnem sistemu (glej Tabela 4).

Tabela 4: Sistemi upravljanja podjetij

Kategorija/Vidik	Tržno temelječ sistem (VB)	Sistem kontroliranega lastništva (kontinentalna Evropa)
Lastništvo in nadzor	razpršeno lastništvo	kontrolni lastnik
Zaščita malih delničarjev	močna	šibka
Nadzorni odbor	potencialno avtonomen	blizu kontrolnemu lastniku
Management	močan, avtonomen	blizu kontrolnemu lastniku
Odnosi z banko	diverzificiran, ni lastništva	tesni, koncentrirani, možno lastništvo
Pobude managementa	centralne, močne	manj centralne, šibke
Kapitalska struktura	nižji delež dolga	višji delež dolga
Kontrola trga	sovražne ponudbe pomembne	sovražne ponudbe redke

Vir: Söderström et al., 2003, str. 11.

V primeru kontroliranega lastništva obstajajo močni kontrolni lastniki, ki nadzirajo upravo podjetij in posredujejo pri strateških odločitvah. Načinov pridobitve kontrole preko lastništva je več: preko piramidnih struktur, z lastništvom glasovalnih delnic v primeru delnic z diferenciranimi pravicami, kar v praksi običajno pomeni, da sorazmerno majhen delež kapitala kontrolira podjetje.

Značilno za tržno temelječ sistem je močno varovanje malih delničarjev. Zato tudi večji lastniki svoje naložbe raje diverzificirajo, kar daje večjo moč vodstvu podjetja, ki pa je kontrolirana s strani trga. V primeru slabega poslovanja vrednost delnice pade, kar pomeni večjo možnost, da podjetje postane prevzemna tarča in novi lastniki zamenjajo vodstvo. Tudi opcije, kot način spodbujanja vodstva, da deluje v korist lastnikov, so bolj značilne za tržno temelječe sisteme.

Velika Britanija je predstavnica tržno temelječega sistema, kjer je lastništvo razpršeno in so močni institucionalni investitorji (glej Tabela 5). Na Švedskem je lastništvo že bolj koncentrirano, vendar obstaja visok delež razpršenega lastništva. Za Nemčijo in Francijo lahko ugotovimo visok delež koncentriranega lastništva, kar je značilno za bančno temelječe finančne sisteme.

Tabela 5: Delež različnih vrst lastnikov v izbranih državah v letu 2003

Država	Število podjetij	Razpršeno lastništvo	Družine	Država	Druga nefinančna podjetja	Finančne institucije	Drugi
Francija	607	14	64,82	5,11	3,79	11,37	0,91
Nemčija	704	10,37	64,62	6,3	3,65	9,07	3,37
Švedska	245	39,18	46,94	4,9	0	2,86	5,71
Velika Britanija	1953	63,08	23,68	0,08	0,76	8,94	3,46

Opomba: Zaradi mogočega navzkrižnega lastništva lahko seštevki presegajo vrednost 100.

Vir: Söderström et al., 2003, str. 27.

3.3.3 Skladi tveganega kapitala

Skladi tveganega kapitala kažejo fleksibilnost in razvitost finančnega sistema. Tak kapital je pomemben vir financiranja hitro rastočih podjetij (Robnik, 2006, str. 106). Običajno gre za financiranje visoko tveganih naložb, kjer so pričakovani donosi višji. Tvegani kapital vstopi v obliki lastniškega kapitala z namenom ustvariti dodano vrednost in povečati naložbo v nekaj letih, potem pa se običajno umakne. Za Evropo in Azijo je značilno, da polovico sredstev v skladih tveganega kapitala ni domačih, temveč pritekajo iz tujine. V ZDA je delež manjši od 10 %. (Lockett, Pruthi, Wright, 2005, str. 3).

Kot lahko vidimo v Tabeli 6, je tvegani kapital močno prisoten v Veliki Britaniji, ki izmed izbranih držav velja za finančno najbolj razvito. V Franciji je količina tveganega kapitala skromna, kar gre na račun manj razvitih finančnih trgov in bančnega sistema. Ravno tako bančni sistem v Nemčiji kaže na drugačne načine financiranja.

Tabela 6: Tokovi tveganega kapitala v izbranih državah v letu 2005

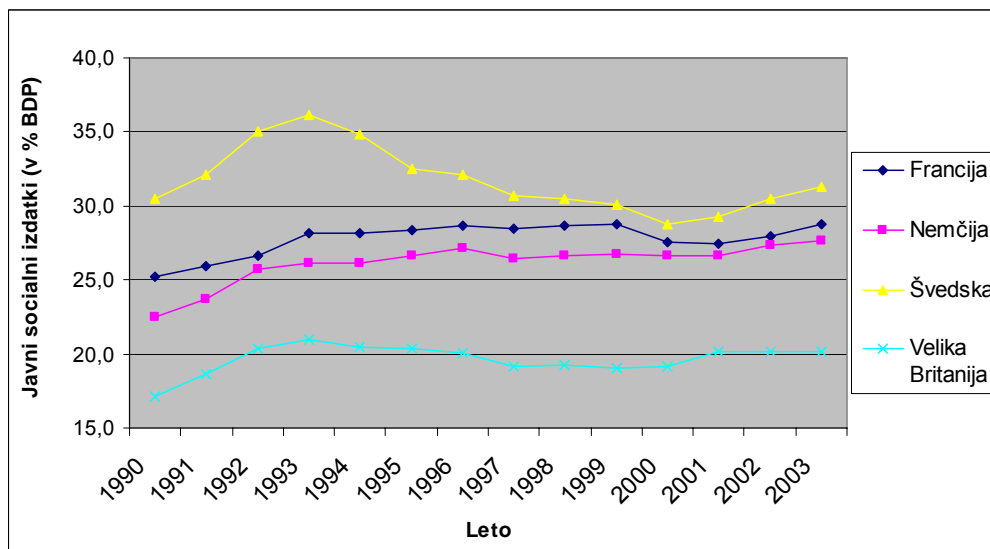
Država	Tvegani kapital iz tujine (mio USD)	Tvegani kapital investiran v tujino (mio USD)
Francija	2885	195
Nemčija	249	760
Švedska	566	906
Velika Britanija	16575	3564
celotna Evropa	21682	7029

Vir: Lockett, Pruthi, Wright, 2005, str. 139.

3.4 Sistem socialne varnosti

Namen sistema socialne varnosti je, da omogoči kritje tveganja za čas, ko določene razmere oziroma dogodki vplivajo na blaginjo posameznika (Adema, Ladaique, 2005, str. 7). Stanovnik (1998, str. 131) kot področja socialne varnosti omenja zdravstveno zaščito, nadomestila za čas bolezni, brezposelnosti, nadomestilo za starost (starostna pokojnina), nadomestila za poškodbe pri delu, družinske dodatke, porodniške dopuste, nadomestila za invalidnost in družinske pokojnine.

Slika 4: Javni socialni izdatki izbranih držav v obdobju 1990–2003 (v % BDP)

Vir: OECD Social Expenditures Database, 2006.

Kot lahko vidimo iz Slike 4, največ za to področje namenja Švedska s preko 30 % BDP. Sledita ji Francija in Nemčija z malo manj kot 30 % BDP. Najmanj, le 20 % BDP, namenja Velika Britanija. Na grafu lahko opazimo določena nihanja, ki so odvisni od gospodarskih gibanj in vplivov le-teh na sisteme socialne varnosti, toda kljub temu razmerje med državami ostaja isto.

Amable (2003, str. 149) ugotavlja, da so sistemi socialne varnosti med državami različni. Raznolikost izhaja iz obsega pravic, kriterijev za upravičenost do sredstev pravic in iz načina financiranja celotnega sistema. Esping-Andersen (1990) s tega vidika razdeli sisteme socialne varnosti na tri tipe: konzervativnega, liberalnega in socialdemokratskega.

3.4.1 Konzervativni model

Za konzervativni model je značilen visok obseg pravic iz sistema socialne varnosti. Osnovne pravice so pogojene s plačevanjem prispevkov, ki so tudi prevladujoči način financiranja sistema. Ko gre za zagotavljanje pravic iz naslova sistema socialne varnosti, je država pomembnejša od trga. Ker sistem temelji na vplačilu prispevkov in se višina le-teh določa

glede na višino dohodka posameznika, je posameznik upravičen do obsega pravic, ki izhajajo iz višine njegovega prispevka. Ta način tako spodbuja posameznika v nadaljnje izobraževanje oziroma iskanje boljše zaposlitve, saj mu to zagotavlja boljši standard storitev, ki so zagotovljene s strani sistema socialne varnosti. Države s tem modelom so Avstrija, Francija, Nemčija, Italija in Slovenija.

3.4.2 Liberalni model

Obseg pravic iz sistema socialne varnosti je skromen. Pomemben vir financiranja so davki. Pravice se zagotavljajo glede na obseg premoženja in višino dohodkov in je namenjen revnejšemu sloju prebivalstva. Socialni prispevki so omejeni in stigmatizirani, saj model predpostavlja, da bodo višji zneski socialnih prejemkov zmanjšali spodbudo za delo. Model posamezniku omogoča osnovno preživetje in ga spodbuja k lastnemu angažiranju za iskanje delovnega mesta kot skrbi za blaginjo. Predstavniki tega modela so Velika Britanija, ZDA, Avstralija, in Kanada. Ginijev koeficient je najvišji, kar kaže na relativno majhno vlogo države pri redistribuciji dohodka preko davkov.

3.4.3 Socialdemokratski model

Država je močno prisotna pri zagotavljanju socialne varnosti. Sistem je večinoma financiran z davki, manjši del predstavljajo prispevki (glej Prilogo Slika 2). Obseg pravic je visok. Zaradi davčnega financiranja je značilno, da je večina pravic univerzalnih in so pridobljene z državljanstvom. Za to vrsto države blaginje je značilno, da spodbuja enakost med razredi. Trg je manj pomemben, država prevzame vlogo in ustvarja enotno solidarnost v prid države blaginje. Sistem temelji na širšem družbenem konsenzu, vsi čutijo dolžnost plačevati in hkrati verjamejo v stabilnost in namen sistema v primeru, da koristijo pravice. Država prevzema določene družinske odgovornosti in s tem omogoča posamezniku večjo neodvisnost. Polna zaposlenost je osrednji element, ki omogoča kritje tako bogatega sistema socialne varnosti. Za sistem je značilen nizek Ginijev koeficient (glej Prilogo Slika 1), kar kaže na visoko redistribucijo dohodka.

Izmed izbranih držav namenja Švedska največji odstotek BDP socialnim izdatkom, kar se sklada z univerzalnim socialdemokratskim sistemom socialne varnosti. Sledita ji Francija in Nemčija s sistemom, financiranim s prispevki, ki ravno tako omogočajo relativno bogate pravice iz sistema socialne varnosti. Anglija z liberalnim modelom močno izstopa z vidika nizkega deleža BDP, ki ga namenja za socialno varnost.

3.5 Izobraževalni sistem

Izobraževanje postaja danes ključen dejavnik konkurenčnosti (Altinger et al., 2006, str. 4). Lahko rečemo, da pravočasna informacija, kakovost izobraževanja in uporaba znanj v praksi predstavljajo močne dejavnike konkurenčne prednosti. Potrjen je tudi vpliv izobraževanja na gospodarsko rast. Tako De la Fuente in Ciccone (2003, str. 3) ugotavljata, da dodatno leto šolanja v EU poveča plačo na individualni ravni za 6,5 %, na manj reguliranem trgu dela je povečanje 9 %, na agregatni ravni se produktivnost poveča za 5 % in na dolgi rok še za dodatnih 5 %, kot posledica vpliva človeškega kapitala na tehnološki napredek.

V formalnem delu gre za izobraževalni sistem, v neformalnem delu pa gre za kulturo, ki vpliva na prenos znanj med posamezniki. Björklund in Lindahl (2005, str. 17) na primer proučujeta eksternalije izobraževanja, ki prispevajo k večji rasti. Učinke razdelita na učinke, ki zadevajo posameznika in ne zadevajo neposredno dohodka. Omenjata zavedanje in skrb za zdravje ter s tem daljšo življenjsko dobo, prenos znanja na prihodnje generacije in večji prenos znanj na delovnem mestu. Izobraževalni sistemi so specifični po državah, kar je posledica njihovega zgodovinskega razvoja in pomanjkanja konvergenčnih trendov (Amable, 2003, str. 160). Izbrane države lahko primerjamo po izdatkih, namenjenih za izobraževanje, glede na izobrazbeno strukturo populacije, profile znanja in glede na pomen, ki ga posamezna država namenja vseživljenjskemu učenju.

3.5.1 Izdatki za izobraževanje

Izdatki za izobraževanje nam pokažejo, koliko posamezna država namenja omenjenemu področju. Poleg tega lahko vidimo tudi, kako je sistem financiran oziroma ali gre za pretežno javni sistem ali za pretežno privatni sistem oziroma mešanico obeh.

Tabela 7: Delež sredstev, namenjenih za izobraževanje v izbranih državah v letu 2004 (v % BDP)

Država	Skupna sredstva	Delež javnih sredstev	Delež privatnih sredstev
Francija	5,98 %	5,61 %	0,37 %
Nemčija	5,26 %	4,28 %	0,98 %
Švedska	6,46 %	6,25 %	0,21 %
Velika Britanija	5,48 %	4,66 %	0,82 %

Vir: OECD Education at Glance, 2004.

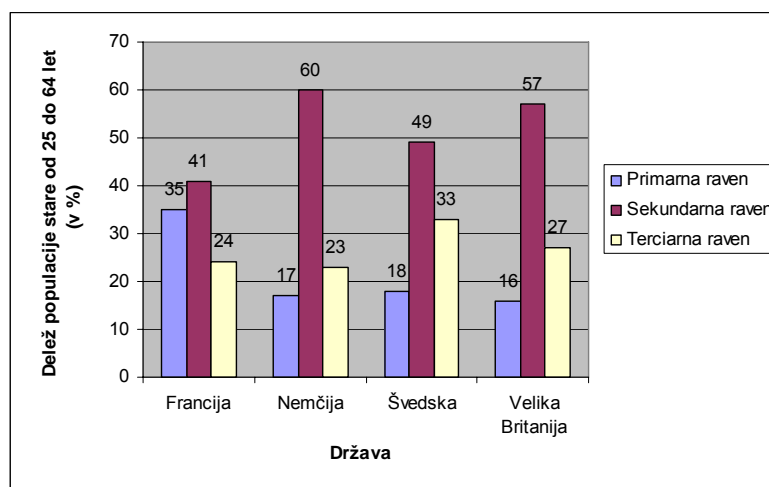
Za izbrane države lahko ugotovimo, da največji delež BDP za izobraževanje namenja Švedska (glej Tabelo 7). Sledita ji Francija ter Velika Britanija in Nemčija s presenetljivo najvišjim deležem privatno financiranega šolstva. Glede na rezultate lahko rečemo, da visoki izdatki Švedske kažejo širšo dostopnost in razvit šolski sistem, vidi se vloga univerzalnega sistema in temu primerni najnižji privatni izdatki. Presenetljivo nizki so izdatki Nemčije in najvišji odstotek te države v privatnem izobraževanju. Francija ravno tako izkazuje visoke rezultate v

deležu BDP, namenjenega izobraževanju, kar kaže na socialno noto v državi. Velika Britanija izkazuje dokaj nizek odstotek, kar je morda posledica slabše razvitega poklicnega izobraževanja, kot bomo videli v nadaljevanju.

3.5.2 Izobrazbena struktura

Skozi izobrazbeno strukturo pogledamo presek izobrazbe celotne populacije v izbrani državi. Kot smo omenili, dolžina šolanja vpliva na produktivnost, zato v državah z višjim odstotkom terciarno izobraženih lahko pričakujemo večjo učinkovitost in posledično večjo gospodarsko rast.

Slika 5: Izobrazbena struktura populacije v izbranih državah po izobrazbenih stopnjah (v %).

Vir: OECD Education at Glance, 2004.

Iz Slike 5 lahko razberemo, da ima najvišjo stopnjo populacije s terciarno izobrazbo Švedska, sledijo Velika Britanija, Francija ter Nemčija. V Nemčiji, Veliki Britaniji in tudi na Švedskem je dokaj visok delež srednje izobraženih. Presenetljivo visok delež populacije z le primarno izobrazbo je v Franciji.

Švedska ima najvišji delež izobraženih s terciarno ravnjo, kar je posledica široko dostopnega šolskega sistema. Tudi delež sekundarno izobraženih in nizek delež primarno izobraženih je posledica visokega zavedanja pomena izobraževanja za družbo. Velika Britanija terciarnemu izobraževanju posveča precej pozornosti, vendar ni tako dostopen kot na Švedskem. Visok je delež sekundarnega izobraževanja, ki je ravno tako dostopno vsem do 19. leta. V Nemčiji je terciarna raven povprečna, kar je posledica kvalitetnega in razvejanega sekundarnega izobraževanja in znotraj tega razvitega poklicnega izobraževanja, znanega kot dualno vajeništvo. Gre za izobraževanje v šolskem sistemu in znotraj podjetij, ki med delodajalci uživa visok ugled. V Franciji je razvita terciarna raven, vendar ni dostopna tako širokemu krogu kot npr. na Švedskem, kar je posledica večje selekcije že na ravni sekundarnega izobraževanja, ki je osnova za terciarno raven. Visok delež primarno izobraženih kaže na usmerjenost države, da le določen delež populacije pridobi vrhunska znanja.

3.5.3 Profili znanj

Profili znanj pokažejo vrsto praktičnih znanj in njihovo praktično vrednost v očeh delodajalca. De la Fuente in Ciccone (2003, str. 7) znanja razdelita na splošna znanja (osnovna jezikovna in matematična pismenost), specifična znanja (znanja, povezana z obvladovanjem določenih tehnologij ali procesov) in tehnična znanja (znanje v organizirani obliki, pridobljeno z uporabo analitičnih tehnik, ki so pomembna za produkcijo in tehnološki napredek).

Estevez-Abe, Iversen in Soskice (2001, str. 170) profile znanj razdelijo na splošna, industrijsko in podjetniško specifična znanja. Spodbuda, da posameznik investira v določena znanja, je odvisna od ponudbe institucionalnega okvira. Splošna znanja posamezniku predstavljajo široko možnost za zaposlitev. Če pa posameznik investira v specifična znanja, želi neko varnost, ki mu zagotavlja, da bo dobil zaposlitev za tovrstno znanje. Specifična znanja so zato pogosto (za)varovana skozi varovanje zaposlenosti oziroma skozi sistem socialne varnosti.

Kot vidimo v Tabeli 8, so v Franciji razvita specifična podjetniška znanja. V Nemčiji in na Švedskem so razvita specifična podjetniška in industrijska znanja, v Veliki Britaniji pa splošna znanja.

Tabela 8: Poklicno in visokošolsko izobraževanje ter profili znanj v izbranih državah

Država	Poklicno izobraževanje	Profili znanj
Francija	V podjetju	Podjetniško znanje
Nemčija	Dualno vajeništvo	Podjetniško/industrijsko znanje
Švedska	Poklicne šole	Podjetniško/industrijsko znanje
Velika Britanija	Ni razvito	Splošna znanja

Vir: Estevez-Abe, Iversen in Soskice, 2001, str. 170.

Za Švedsko in Nemčijo lahko rečemo, da so tovrstna znanja dovolj varovana tako z neokorporativističnim načinom urejanja industrijskih odnosov na sektorski in podjetniški ravni ter razvitim sistemom socialne varnosti ter relativno visokim nivojem varovanja zaposlenosti. V Franciji je podjetniško specifično znanje podprto z visokim varovanjem zaposlenosti ter relativno bogatim sistemom socialne varnosti. Industrijski odnosi niso tako razviti, podjetniška znanja pa podpirajo tudi delavski sveti, ki so, kot smo ugotovili pri obravnavi industrijskih odnosov, na področju trga dela obvezni v podjetjih z več kot 50 zaposlenimi. Velika Britanija nima razvitega niti sistema socialne varnosti niti varovanja zaposlenosti in temu primerno so razvita predvsem splošna znanja, ki posamezniku dajejo največ možnosti za hitro zaposlitev.

3.5.4 Vseživljenjsko učenje

Vseživljenjsko izobraževanje dobiva pomembno vlogo. Wurzburg (2003, str. 4) vseživljenjsko izobraževanje omenja kot pomembno, ker človeški kapital vpliva na življenje posameznika in podjetij. V Tabeli 9 prikazujem, kakšne so iniciative s strani delodajalca in delojemalca določene države.

Tabela 9: Pobuda za vseživljenjsko izobraževanje

Pobuda posameznika	Pobuda delodajalca		
	Rahla	Povprečna	Močna
Omejena	Italija	Irska	/
Skromna	/	Nemčija	Francija
Razširjena	/	Nizozemska	Velika Britanija
	/		Švedska

Vir: Amable, 2006, str. 162.

V Veliki Britaniji je vseživljenjsko izobraževanje močno prisotno in podprto tako s strani države kot podjetij. Na Švedskem je možnosti, da se posameznik v življenju dodatno izobražuje, veliko. Obstajajo tako imenovane Ljudske visoke šole, kjer posamezniki pridobivajo določena znanja še v času zaposlitve. Omogočeno je tudi, da država sofinancira zaposlitev nadomestnega delavca, v primeru, da gre eden od zaposlenih na izobraževanje. Vseživljenjsko izobraževanje je tako tudi v navezavi z aktivno politiko zaposlovanja. Manj prisotno je vseživljenjsko izobraževanje v Nemčiji in v Franciji.

4 EKONOMSKI SISTEMI IZBRANIH EVROPSKIH DRŽAV

V tem delu bom zgoraj opisana področja uporabil in jih združil v ekonomske sisteme. Kot predstavnice ekonomskih sistemov bom analiziral najbolj reprezentativne države EU. Velika Britanija bo predstavnica tržno temelječega sistema, Švedska bo predstavnica socialdemokratskega sistema, Nemčija kontinentalnega in Francija mediteranskega ekonomskega sistema. Opisal bom delovanje posameznega sistema in komplementarnost po izbranih petih institucionalnih področjih.

4.1 Tržno temelječ ekonomski sistem

Med predstavnike tržno temelječega ekonomskega sistema običajno uvrščamo anglosaksonske države (ZDA, Kanada, Avstralija, Velika Britanija). V nadaljevanju podrobno opisujem značilnosti takšnega ekonomskega sistema.

V Veliki Britaniji je značilna liberalizacija na vseh področjih. Velika Britanija ima izmed izbranih držav tako najnižjo regulacijo na trgu proizvodov. Ravno tako ima najnižjo regulacijo na trgu delovne sile. Finančni sistem je tržno temelječ in zelo dobro razvit. Sistem socialne varnosti poudarja tržno logiko, saj posameznik na trgu poskrbi sam za svojo socialno varnost. Sistem socialne varnosti podpira le najrevnejši sloj prebivalstva. Tudi pri izobraževanju zaznamo tržno logiko in sicer predvsem pri terciarnem izobraževanju.

Tabela 10: Ekonomski sistem Velike Britanije glede na pet institucionalnih področij

Institucionalna področja	Značilnosti
Trg proizvodov in storitev	pomembna konkurenca na podlagi cene
	nizka regulacija
	odprt za tujo konkurenco
Trg delovne sile	nizka varnost zaposlovanja
	pluralističen tip industrijskih odnosov
	decentralizirana pogajanja na ravni podjetij
	ni aktivne politike zaposlovanja
Finančni sistem	tržno temelječ finančni sistem
	razpršeno lastništvo
	pomembni institucionalni investitorji
	pravni sistem zagotavlja varnost investitorjem
	aktivni skladi tveganega kapitala
	razvit finančni sistem
Sistem socialne varnosti	šibko razvito socialno varstvo
	nizka vključenost države
	poudarek na zmanjševanju revščine
	pravice izhajajo glede na obseg premoženja in dohodka
	privatno financiran pokojninski sistem
Izobraževalni sistem	nizek delež javnih izdatkov
	visoko konkurenčen visokošolski sistem
	šibko poklicno izobraževanje
	poudarek na splošnih znanjih
	razvito vseživljenjsko izobraževanje

Vir: Amable, 2003, str. 105–106; lastna izdelava.

Področja se med seboj dopolnjujejo. Liberaliziran trg proizvodov zahteva liberaliziran trg delovne sile. Slednji se dosega z nizkim varovanjem zaposlenosti in decentraliziranimi pogajanja, ki potekajo predvsem na ravni podjetij. Razvit finančni sistem omogoča podjetniške strategije, ki zahtevajo hitro prilagajanje trgu. Razpršeno lastništvo prav tako podpira kratkoročne strategije in željo po kratkoročnih dobičkih. Sistem socialne varnosti je slabo razvit, saj spodbuja posameznika, da čimprej najde zaposlitev oziroma, da sam v okviru razvitega finančnega sistema poskrbi za svojo socialno varnost. Hitra zaposlitev je omogočena skozi fleksibilni trg dela in splošna znanja, ki omogočajo sprejetje različnih vrst dela. Izobraževanje je zelo razvito na terciarni ravni, razvit finančni sistem pa omogoča posamezniku, da pridobi sredstva za izobraževanje. Trg je osrednji element tega ekonomskega sistema. Država zagotavlja le določeno podporo v celotnem sistemu, zato so davčni prihodki nizki.

4.2 Socialdemokratski ekonomski sistem

Predstavniki socialdemokratskega tipa kapitalizma so skandinavske države (Danska, Finska, Švedska). Sistem bom predstavil na primeru Švedske. Socialdemokratski vidik zagovarja, da država s svojo vlogo posega v tržno delovanje z namenom, da zmanjša razlike, ki bi bile posledica zgolj tržnega sistema. Značilni so visoki davčni prihodki, ki zagotavljajo univerzalne pravice. Švedski socialdemokrati so najmočnejši predstavniki te politike v Evropi. Stranka je bila v zadnjih 75 letih na oblasti 65 let, čeprav je na zadnjih volitvah leta 2006 doživela poraz. Članstvo v sindikatih je visoko. Krovna sindikalna konfederacija pa je lastnica najbolj branega dnevnega časopisa Aftonbladet, kar tudi kaže na njeno moč v družbi.

Tabela 11: Ekonomski sistem Švedske glede na pet institucionalnih področij

Inštitucionalna področja	Značilnosti
Trg proizvodov in storitev	pomembna konkurenca na podlagi kakovosti
	vpletanje države na trg proizvodov
	razvita raziskovalna dejavnost
Trg delovne sile	zmerno varovanje zaposlenosti
	koordinirana in centralizirana plačna pogajanja
	močni sindikati, kooperativni industrijski odnosi
	aktivna politika zaposlovanja
Finančni sistem	tržno temelječ finančni sistem
	koncentrirano lastništvo
	učinkovit pravni sistem
	skladi tveganega kapitala
Sistem socialne varnosti	visoko razvit sistem socialne varnosti
	univerzalen sistem
	močna prisotnost države
	država blaginje
	financiran skozi davke
Izobraževalni sistem	visok delež javnih izdatkov
	kvalitetno primarno in sekundarno izobraževanje
	razvito poklicno izobraževanje
	visok delež vpisa v terciarno izobraževanje
	poudarek na specifičnih znanjih
	razvito vseživljenjsko izobraževanje

Vir: Amable, 2003, str. 105–106; lastna izdelava.

Trg proizvodov je delno reguliran. Pomembna je konkurenca na podlagi kakovosti, saj gre za izobražene potrošnike. Značilnosti trga dela je zmerno varovanje zaposlenosti ter koordinirana in centralizirana plačna pogajanja. Slednja spodbujajo inovativnost in produktivnost. Kljub temu je zahtevana določena fleksibilnost na trgu dela, saj se morajo zaradi odprtega gospodarstva (glej Prilogo Slika 3) prilagajati zahtevam globalnega trga. Lastništvo je koncentrirano, zato podpira dolgoročne podjetniške strategije. Finančni sistem je tržno temelječ. Sistem socialne varnosti varuje investicije v specifična znanja, ki se pridobivajo v okviru izobraževalnega sistema na vseh ravneh. Posebej visok je delež populacije s terciarno stopnjo izobrazbe. Vseživljenjsko učenje podpirajo država in podjetja.

4.3 Kontinentalni ekonomski sistem

V kontinentalni sistem spadajo države, kot so Belgija, Nizozemska, Avstrija in Nemčija. V nadaljevanju bom predstavil značilnosti nemškega ekonomskega sistema. Nemčija se uvršča med največje ekonomije na svetu. Znana je predvsem po vrhunskih industrijskih proizvodih, ki izhajajo iz močne nemške industrijske tradicije. Na oblasti se kot vodilni izmenjavata Socialdemokratska stranka in Krščansko demokratska unija, zato ta sistem deli mnoge značilnosti s socialdemokratskim sistemom. Razlika je predvsem v manjši dovršenosti posameznih institucionalnih področij.

Tabela 12: Ekonomski sistem Nemčije glede na pet institucionalnih področij

Inštitucionalna področja	Značilnosti
Trg produktov in storitev	zmerna pomembnost cenovne konkurence, pomembna konkurenca na podlagi kvalitete
	vpletenost države
Trg delovne sile	relativno visoko varovanje zaposlenosti
	koordinirani industrijski odnosi na ravni sektorjev
	aktivna politika zaposlovanja
Finančni sistem	bančno temelječ finančni sistem
	koncentrirano lastništvo
	učinkovit pravni sistem
	ni tveganega kapitala
Sistem socialne varnosti	konzervativen model
	visoka stopnja socialne varnosti
	financiran skozi prispevke
Izobraževalni sistem	nizek delež javnih izdatkov
	visok delež vpisov v sekundarnem izobraževanju
	razvito poklicno izobraževanje in usposabljanje
	poudarek na specifičnih znanjih
	vseživljenjsko izobraževanje povprečno razvito

Vir: Amable, 2003, str. 105–106; lastna izdelava.

Na trgu proizvodov je prisotna močna kakovostna konkurenca, toda v nekoliko manjši meri kot v socialdemokratskem sistemu. Na trgu dela obstaja višje varovanje zaposlenosti, industrijski odnosi pa so koordinirani na ravni sektorjev, kar spodbuja visoko produktivnost. Prisotne dolgoročne strategije v podjetjih so ravno tako podprte s strani centraliziranega bančno temelječega finančnega sistema. Za fleksibilnost na trgu dela in varovanje znanj skrbi model socialne varnosti, ki zagotavlja relativno visoko blaginjo. Izobraževanje je dobro razvito. Sekundarno usmeri posameznika v različne smeri, značilno pa je poklicno izobraževanje in praksa, znana kot "dualno vajeništvo". Sistem socialne varnosti, varovanje zaposlenosti ter aktivna politika zaposlovanja spodbujajo investicije v specifična znanja, ki so usmerjena v podjetniška in industrijska znanja.

4.4 Mediteranski ekonomski sistem

Predstavnice tega sistema so Italija, Portugalska, Španija in delno Francija. Francija sicer ni tipičen predstavnik, saj predstavlja mešanico mediteranskega in kontinentalnega modela. Izbral sem jo, ker kljub temu dokaj reprezentativno predstavlja značilnosti mediteranskega modela. Francija predstavlja ekonomsko in politično velesilo v svetovnem oziru. Značilen je večstrankarski sistem in aktivno dogovarjanje v družbi. Francozi so tisti, ki gredo največkrat na ulice in se postavljajo za svoje pravice; naj bodo to študentje, kmetje, delavci ali priseljenci.

Tabela 13: Ekonomski sistem Francije glede na pet institucionalnih področij

Inštitucionalna področja	Značilnosti
Trg produktov in storitev	cenovna konkurenca
	visoka vpletenost države
Trg delovne sile	visoko varovanje zaposlenosti
	konfliktni industrijski odnosi, nizek delež sindikatov, pogoste stavke
	aktivna politika zaposlovanja
	država upošteva sindikate
Finančni sistem	bančno temelječ finančni sistem
	koncentrirano lastništvo
	slabša pravna varnost
	tvegan kapital skromen
Sistem socialne varnosti	konzervativen model
	sorazmerno visoki izdatki
	financiran s prispevki
Izobraževalni sistem	visok delež javnih izdatkov
	razvito poklicno usposabljanje
	poudarek na specifičnih znanjih
	vseživljenjsko izobraževanje, podprto s strani delodajalcev

Vir: Amable, 2003, str. 105–106; lastna izdelava.

Kot smo omenili, je regulacija na trgih prepoznaven dejavnik francoskega modela. V Franciji kot predstavnici tega sistema je trg proizvodov med najbolj reguliranimi. Država je prisotna kot lastnik na mnogih področjih v državi. Trg dela je močno reguliran, varovanje zaposlenosti je visoko, industrijski odnosi so šibki in konfliktni. Sindikati imajo pomembno vlogo, kar še dodatno zavira fleksibilnost na trgu dela. Finančni sistem je bančno temelječ s koncentriranim lastništvom in podpira dolgoročne strategije podjetij. Sistem socialne varnosti temelji na prispevkih in varuje pridobljena specifična znanja na ravni podjetij. Za izobraževanje se namenja veliko in je usmerjeno v pridobivanje specifičnih znanj.

5 NARODNOGOSPODARSKA USPEŠNOST IZBRANIH EKONOMSKIH SISTEMOV

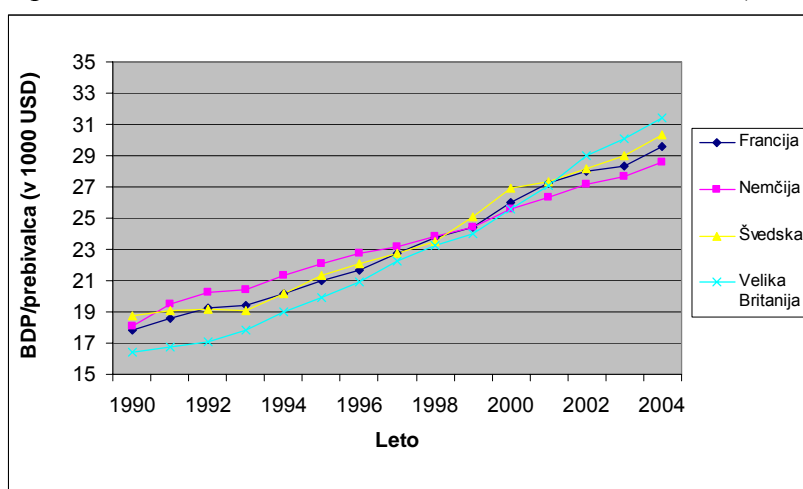
V tem delu bom primerjal makroekonomske kazalce (BDP, inflacija, brezposelnost), globalno konkurenčnost, okoljsko trajnost, doseganje ciljev Lizbonske strategije, indeks človekovega razvoja in stopnjo korupcije za izbrane države. Želim ugotoviti, kateri od izbranih ekonomskih sistemov izkazuje najboljše rezultate na podlagi izbranih kazalcev za izbrane države kot predstavnice posameznega ekonomskega sistema. Najprej bom predstavil kazalce za izbrane države samostojno, v zadnjem delu pa bom predstavil zbirno analizo za posamezen ekonomski sistem oziroma za posamezno državo kot predstavnico takšnega sistema.

5.1 Makroekonomski kazalci

5.1.1 Bruto domači proizvod

Bruto domači proizvod (BDP) predstavlja vrednost proizvedenih končnih proizvodov in storitev na ozemlju določene države v enem letu (Senjur, 1999, str. 45). Je klasičen kazalec gospodarske uspešnosti države. Iz Slike 6 lahko razberemo vrednost BDP na prebivalca po letih za izbrane države.

Slika 6: BDP na prebivalca za izbrane države od leta 1990 do leta 2004 (v 1000 USD)

Vir: OECD Factbook, 2006.

Opazimo, da ni nekih razmerij med izbranimi državami. V začetku 90-ih je Švedska izkazovala najvišji BDP, sledile so ji Nemčija, Francija in Velika Britanija kot zadnja. Do dobre druge polovice 90-ih je prevladovala Nemčija. V letu 2004 pa najvišji BDP izkazuje Velika Britanija, sledijo ji Švedska, Francija in Nemčija.

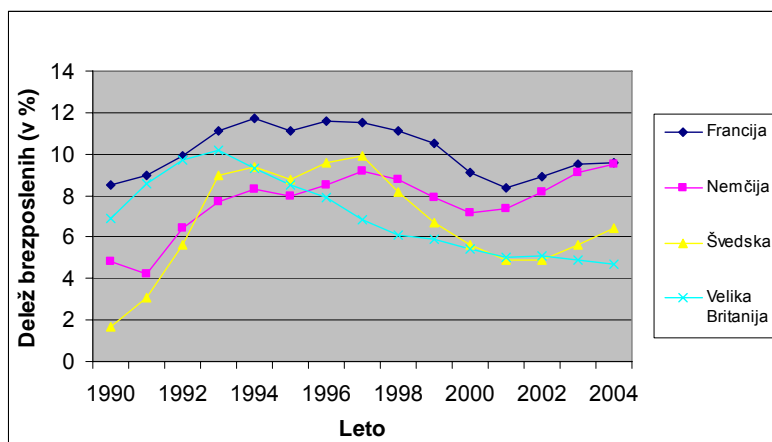
Kot vidimo iz same slike, nobena država konsistentno ne prevladuje na tem področju. Velika Britanija sicer od sredine 80-ih let vodi na področju najnižje regulacije, vendar v začetku 90-ih let vseeno izkazuje najnižji BDP, zato težko popolnoma potrdimo direktno povezavo

deregulacije na višino BDP. V vsakem obdobju je posamezna država verjetno bolj konkurenčna, glede na svoje značilnosti napram drugim. Nemčija je bila najboljša v obdobju, ko je bila Velika Britanija najslabša in obratno, kar kaže na to, da je koordiniran sistem s konstruktivnimi industrijskimi odnosi in sistemom socialne varnosti uspešno vplival na produktivnost in posledično na BDP, liberalen pa deluje v primeru, ko se koordiniran sistem znajde v krizi in so učinki koordinacije nezadovoljivi, kar se v praksi največkrat pokaže s povečanjem socialnih transferjev in manjši gospodarski rasti. Koordinirani sistemi spodbujajo izobraževanje in varujejo znanja in tako omogočajo učinkovitejše koriščenje človeškega kapitala. Nekoordiniran sistem, kot je liberalni, tega ne varuje, zato lahko dosežena raven znanj populacije ni dobro izkoriščena, kar se pokaže tudi na gospodarskih kazalcih, kot je BDP.

5.1.2 Brezposelnost

Brezposelnost je običajno eden osrednjih makroekonomskih problemov. Merilo zanjo je stopnja brezposelnosti in je tako pogosto merilo uspeha makroekonomske politike (Senjur; 1999, str. 155). Stopnja brezposelnosti se izraža v odstotkih in izraža delež delovne sile, ki je brezposelna.

Slika 7: Delež brezposelnosti za izbrane države v obdobju 1990 do 2004 (v %)

Vir: OECD Factbook, 2006.

Kot lahko vidimo iz Slike 7, je v začetku 90. let Švedska v času delovanja države blaginje izkazovala zavidljivo nizko brezposelnost, ravno tako Nemčija, medtem ko je bila v Veliki Britaniji in Franciji brezposelnost visoka. Sledila je recesija v vseh državah, ki pa je krepko doletela Švedsko, kjer je šele po letu 1999 zaznati upad v številu brezposelnosti. V Veliki Britaniji zasledimo po letu 1993 konstanten upad brezposelnosti. Francija je skozi celotno obdobje na najvišji ravni, v zadnjih letih pa se ji je pridružila tudi Nemčija.

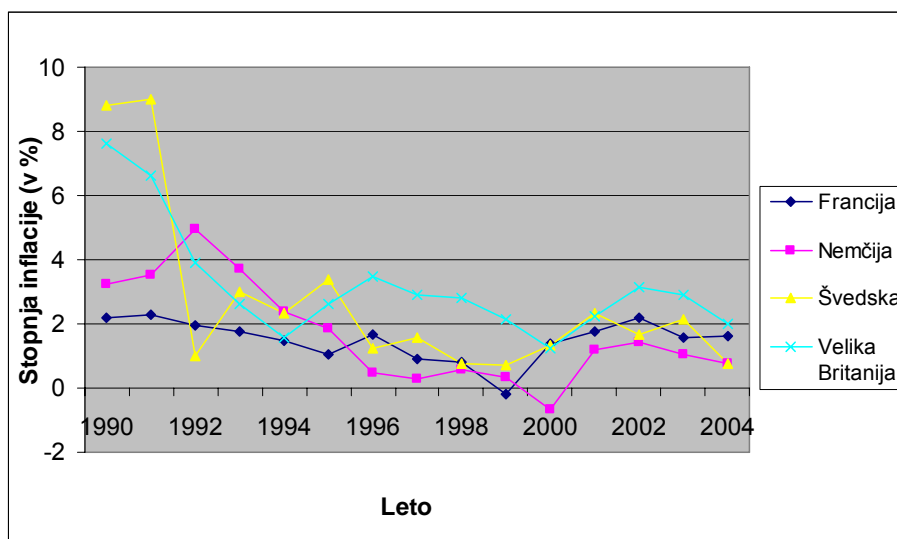
Tudi v tem primeru ne moremo potegniti enotnega sklepa o tem, katera država kot predstavnica modela zagotavlja najnižjo brezposelnost. Francija se sicer stalno izkazuje z najslabšim rezultatom, kar je posledica najbolj reguliranega trga dela. Velika Britanija s

fleksibilnim trgom dela dosega pričakovano dober rezultat. Švedska z razvitim koordiniranim sistemom socialne varnosti in konstruktivnimi industrijskimi odnosi ravno tako uspešno rešuje problem brezposelnosti. Nemčija in Francija kažeta, da koordiniran sistem v teh dveh državah ne daje pravih rezultatov.

5.1.3 Inflacija

Inflacija označuje rast ravni cen na splošno. Običajno se kot merilo uporablja indeks cen življenjskih potrebščin. Inflacija je pokazatelj stabilnosti monetarnega sistema in s tem varnega poslovnega okolja. Lahko govorimo o stroškovni inflaciji ali inflaciji povpraševanja. Inflacija povpraševanja se pojavi, ko agregatno povpraševanje narašča hitreje kot gospodarski proizvodni potencial. Stroškovna inflacija temelji na tem, da plače rastejo hitreje kot produktivnost ali kot posledica višjih materialnih stroškov, ki se prenesejo v višje cene proizvodov.

Slika 8: Stopnja inflacije za izbrane države od leta 1990 do leta 2004 (v %)

Vir: OECD Factbook, 2006.

Med izbranimi državami sta Francija in Nemčija od leta 2002 predstavnici evro območja in tako zavezani maastrichtskemu kriterijem, kjer je dovoljena inflacija 1,5 % nad povprečjem treh držav z najnižjo stopnjo inflacije v evro območju. Švedska se je na referendumu leta 2003 s 56 % odločila ohraniti švedsko krono, zato vodi lastno monetarno politiko. Tudi Velika Britanija s funtom ostaja izven evro območja.

Iz Slike 8 lahko razberemo, da sta v začetku 90-ih let precejšnje probleme na tem področju imeli Velika Britanija in Švedska. Ob koncu 90-ih let se je inflacija v Nemčiji in na Švedskem umirila, v Veliki Britaniji pa je raven ostala nekoliko višja. Francija na tem področju izkazuje stabilnost z ravno okoli 2 % ali manj. V letu 2004 vse države izkazujejo zmerno inflacijo na ravni 2 % ali manj.

Preseneča relativno visoka stopnja inflacije v Veliki Britaniji, ki ima enega izmed najbolj fleksibilnih trgov proizvodov in trg dela ter tako največjo možnost prilagajanja povpraševanja in ponudbe ter posledično manjšega pritiska na cene. Francija kot najbolj regulirana na trgu proizvodov in na trgu dela pa preseneča s konsistentno nizko stopnjo inflacije, saj bi pričakovali večji pritisk na cene glede na rigidnost trgov. Kolektivna plačna pogajanja lahko v primerih recesij vplivajo na rast inflacije, kot posledica prenosa dogovorjenih plač v višje cene proizvodov, kar se je zgodilo na Švedskem v začetku 90-ih let. Nemčija je podoben primer, vendar pogajanja niso tako široko razširjena, so pa tudi manj konstruktivna kot na Švedskem.

5.2 Indeks globalne konkurenčnosti

Indeks globalne konkurenčnosti, ki ga Svetovni ekonomski forum predstavi vsako leto, ima namen prikazati konkurenčne prednosti, ki jih posamezne države izkazujejo na posameznih področjih in skupno uvrstitev teh držav glede na konkurenčnost v svetu. Gospodarstva primerjamo po treh vrstah kazalcev na devetih področjih:

- kazalci osnovne razvitosti (inštitucije, infrastruktura, makroekonomija, zdravje in primarno izobraževanje)
- kazalci spodbujevalcev učinkovitosti (visokošolsko izobraževanje in usposabljanje, učinkovitost trgov ter tehnološka pripravljenost)
- kazalca faktorja inovacij in visoke razvitosti (dodelanost podjetniškega okolja ter inovacije).

Tabela 14: Globalna konkurenčnost za izbrane države v letu 2006

Država	Rang*	Št. točk **
Francija	18	5,31
Nemčija	8	5,58
Švedska	3	5,74
Velika Britanija	10	5,54

Opomba: *Primerjanih 125 držav; ** Maksimalno 7 točk

Vir: Global Competitiveness Report 2006, 2006.

Švedska zaseda v skupnem seštevku najvišje mesto. Posebej izstopa na področju tehnološke pripravljenosti, visokošolskem izobraževanju in usposabljanju. Visoko je uvrščena tudi na področju dodelanosti podjetniškega okolja, inovacijah ter na področju infrastrukture, zdravja in primarnega izobraževanja. Nemčija je najboljša na področju infrastrukture in dodelanosti podjetniškega okolja, dokaj visoko pa se uvršča tudi na področju inovacij in inštitucij. Velika Britanija je najvišje na področju učinkovitosti trga, visoko je še na področju tehnološke pripravljenosti in dodelanosti podjetniškega okolja. Zadnja izmed izbranih držav je Francija, ki zavzema dobro mesto na področju infrastrukture in solidno na področju kvalitete podjetniškega okolja (glej Priloge Tabele 4, 5, 6).

Najvišja uvrstitev skandinavskih držav kaže, da dobre inštitucije in kompetentna makroekonomska politika, združeni z izobraževanjem svetovnega ranga in usmerjenostjo v tehnologijo in inovacije, predstavljajo uspešno strategijo za dvig konkurenčnosti v vedno bolj kompleksni globalni ekonomiji (Lopez-Claros, 2006).

Vse države imajo področja, kjer izkazujejo relativno prednost, morda izstopa le Francija s podpovprečno ravno glede na ostale. Švedska izkazuje najbolj konkurenčno okolje, posebej pomembno je, da prevladuje na področjih človeškega kapitala, kar je posledica usmerjenosti socialdemokratskega sistema v učinkovite dogovore in kvaliteten ter široko dostopen izobraževalni sistem, ki zagotavlja usposobljeno in razvojno usmerjeno populacijo. Velika Britanija prevladuje na področjih, kjer je pomembna liberalizacija (trg produktov, trg dela). Trgu prepušča iniciativo in postavlja čimmanj ovir, kar se kaže tudi na razvitem podjetniškem okolju. Slabost se izkaže le na področjih, kot je npr. področje infrastrukture, kjer je širši družbeni dogovor dobrodošel. Nemčija s tradicijami in izkušnjami v industriji se zaveda pomena urejenega podjetniškega okolja in spoštovanja dogovorov, kar se kaže v relativno visoki poziciji na lestvici globalne konkurenčnosti.

5.3 Indeks okoljske trajnosti

Okoljska tematika pridobiva na pomenu. V primeru vplivov na okolje gre za eksterne stroške, regulacija in določanje pravil sodi pod okrilje države in kaže odnos družbe do tega vprašanja. Odnos posamezne države do okoljske tematike je predstavil Svetovni ekonomski forum v svoji raziskavi Indeksa okoljske trajnosti (ESI-Environmental sustainability index), ki prikazuje, koliko pozornosti države namenjajo okoljevarstvu.

Tabela 15: Indeks okoljske trajnosti za izbrane države v letu 2005

Država	Rang*	ESI**	Okoljski sistem	Zmanjševanje negativnih vplivov	Zmanjševanje človekove ranljivosti	Socialna in institucionalna zmožnost	Globalno zavedanje
Francija	36	55,2	45	36	78	78	55
Nemčija	31	57	39	35	77	85	65
Švedska	4	71,7	69	48	79	92	76
Velika Britanija	65	50,2	39	29	71	85	42

Opomba: *Primerjanih 146 držav; ** Vrednost: 0 - minimalno, 100 - maksimalno

Vir: Esty et al., 2005, str. 150, 154, 229, 244.

Tabela 15 nam kaže trajnostno usmeritev izbranih držav, ki je predstavljena s petimi področji. Področje okoljskega sistema upošteva bolj trajnostno usmeritev države, če so vitalni okoljski sistemi vzdrževani na zdravi ravni in se stanje le-teh izboljšuje. Drugo področje je zmanjševanje negativnih vplivov, kjer je država bolj trajnostno usmerjena, če so stopnje antropogenega vpliva dovolj nizke, da ne povzročajo vidnih posledic okoljskim sistemom. Na področju zmanjševanja človekove ranljivosti je država bolj trajnostno usmerjena, če ljudje in socialni sistemi niso ranljivi z vidika okoljskih motenj, ki vplivajo na osnovno blaginjo

človeka. Četrto področje je socialna in institucionalna zmožnost, ki upošteva trajnostno usmeritev države, če ima institucionalno naravnost in oblikovane družbene vzorce in odnose, ki spodbujajo učinkovite odzive na okoljske izzive. Zadnje, peto področje je globalno zavedanje, kjer je država bolj trajnostno usmerjena, če sodeluje z drugimi državami z namenom urejanja skupnih okoljskih problemov in zmanjševanjem negativnih čezmejnih okoljskih vplivov, tako da ne povzročajo resne škode drugim državam.

Najbolje izmed izbranih držav je uvrščena Švedska, ki v celotni raziskavi zaseda visoko 4. mesto, sledijo ji Nemčija, Francija in Velika Britanija. Zavedanje je v vseh državah visoko, ker vse države na področju socialne in institucionalne zmožnosti izkazujejo visok parcialni indeks. V praksi pa Švedska (okoljski sistem, globalno zavedanje) izkazuje boljše rezultate napram ostalim državam, predvsem v primerjavi z bolj liberalno Veliko Britanijo.

Švedska kot predstavnica socialdemokratskega modela pričakovano izkazuje visok rezultat, kot posledica relativno izobražene družbe in konsenzualnega doseganja dogovorov v družbi, ki so pomembni za celotno državo. Na drugi strani je Velika Britanija kot predstavnica liberalnega modela in pričakovano manjše vloge države v družbi in manjšega poudarka na področjih s širšim družbenim pomenom in možno obremenitvijo za gospodarstvo. Francija in Nemčija dajeta tematiki poudarek, vendar je v tako velikih državah koordinacija lahko kompleksna in temu primerno je verjetno povprečen tudi rezultat na lestvici okoljske trajnosti.

5.4 Indeks človekovega razvoja

Indeks človekovega razvoja vsako leto objavijo Združeni narodi in tako rangirajo države glede na stopnjo razvoja. Indeks je sestavljen iz treh področij: dolgo in zdravo življenje (merilo: pričakovana življenjska doba), izobrazbena raven družbe (merilo: pismenost odraslih in odstotek vpisanih v primarnem, sekundarnem in terciarnem izobraževanju) in dostojen življenjski standard (merilo: BDP po kupni moči) (Human Development Report, 2006).

Tabela 16: Indeks človekovega razvoja za izbrane države v letu 2006

Država	Rang *	Indeks **
Francija	16	0,942
Nemčija	21	0,932
Švedska	5	0,951
Velika Britanija	17	0,94

Opomba: * Primerjanih 177 držav; ** Vrednost: 0 - minimalno, 100 - maksimalno

Vir: Wikipedia, 2007.

Kot vidimo v Tabeli 16, indeks vseh izbranih držav presega 90 indeksnih točk, kar kaže na visoko razvitost vseh držav. Relativno se najbolje uvršča Švedska, sledijo ji Francija, Nemčija in Velika Britanija. Švedska kot predstavnica socialdemokratskega modela z univerzalnim pristopom do zdravstva in izobrazbe kaže usmerjenost v kvaliteto življenja za celotno

populacijo. Kot lahko vidimo v Prilogi v Tabeli 4. prebivalci te države lahko pričakujejo najvišjo življenjsko dobo. Na področju izobraževanja pa smo že ugotovili najvišji delež terciarno izobražene populacije. V Franciji socialna in družinska tematika predstavlja pomemben faktor in temu primerna je visoka uvrstitev, kar potrjuje tudi relativno visoka pričakovana življenjska doba. Velika Britanija in liberalen model omogoča relativno visoko kvaliteto življenja za določeno populacijo in na drugi strani slabši standard za del populacije, ki živi pod povprečno ravno. Nemčija in kontinentalni sistem je usmerjen v kvaliteto življenja, vendar sistem socialne varnosti, temelječ na prispevkih, ohranja družbene razrede, tudi izdatki za izobraževanje so med nižjimi, kar lahko razloži slabšo uvrstitev.

5.5 Stopnja korupcije

Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih oziroma odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se lahko s kršitvijo okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega (Komisija za preprečevanje korupcije, 2007).

Tabela 17: Stopnje korupcije za izbrane države po posameznih področjih v letu 2006

Država	Politične stranke	Parlament in zakonodaja	Podjetništvo/zasebni sektor	Policija	Pravni sistem/Sodstvo	Mediji	Davčni prihodki	Zdravstvo	Izobraževanje	Vojška	Javne službe	Službe za registracije in dovoljenja	Nevladne organizacije	Religiozne ustanove	Povprečje
Francija	3,8	3,2	3,6	2,8	2,9	3,3	2,3	2,1	2	2,3	2,2	2,2	2,3	2,7	2,69
Nemčija	3,7	3,1	3,5	2,3	2,5	3,1	2,4	2,6	2,2	2,5	2,8	2	2,8	2,6	2,72
Švedska	2,8	2,4	2,8	2,2	2,2	2,8	1,8	2,1	1,8	2,1	2,4	1,9	2,1	2,5	2,28
Velika Britanija	3,7	3,4	3,1	3	3,2	3,4	2,8	2,4	2,4	2,5	2,7	2,3	2,6	2,8	2,88

Lestvica: 1 - minimalna korupcija; 5 - maksimalna korupcija

Vir: Global Corruption Barometer 2006, 2006.

Vse države izkazujejo dokaj visoko stopnjo korupcije na področju političnih strank, parlamenta in zakonodaje, podjetništva ter medijev. Izmed izbranih držav relativno najnižjo stopnjo na vseh področjih izkazuje Švedska. Sledijo ji Francija, Nemčija in Velika Britanija, slednja z najvišjo stopnjo korupcije izmed izbranih držav.

Upoštevanje formalnih in neformalnih dogovorov vpliva na delovanje sistema in lahko rečemo, da švedski model izkazuje precej boljši rezultat kot ostale države, kar prispeva k učinkovitosti sistema. Če predvidevamo, da način funkcioniranja družbe poteka preko koordinacije in z doseganjem konsenza, se to posledično kaže v manjših deviacijah v sprejetih pravilih. V Veliki Britaniji in liberalnem modelu je možnosti za korupcijo več, saj je določena

skupina posameznikov prepuščena, da se znajde sama. V Nemčiji in Franciji se delno pozna določena koordinacija z namenom boljšega delovanja za vse, še vseeno pa mediteranski in kontinentalni sistem ne zagotavljata tako širokih pravic kot socialdemokratski in temu primerno lahko pričakujemo manjše upoštevanje dogovorov.

5.6 Lizbonska strategija

Lizbonsko strategijo je Evropski svet sprejel marca leta 2000 in predstavlja dolgoročno strategijo, katere glavni cilj je, da postane Evropa do leta 2010 najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki naj bi doseglo trajno gospodarsko rast z več ter boljšimi delovnimi mesti. V letu 2001 je bila dopolnjena z ukrepi za urejanje okolja, tako da strategija kot celota sedaj zajema tri področja (t. i. stebre): gospodarstvo, socialo ter okolje. Vsa tri področja naj bi usklajena delovala v smeri hitrejšega trajnostnega razvoja (O čem govori Lizbonska strategija, 2005).

Svetovni ekonomski forum je objavil poročilo o doseganju ciljev Lizbonske strategije. Temeljne tri stebre strategije predstavi z osmimi področji (glej Tabela 18). Gospodarski steber tako predstavljajo informacijska družba, inovacije in R&R, liberalizacija, mrežna industrija, finančne storitve in podjetništvo. Socialni steber je predstavljen s področjem socialne vključenosti, okoljski pa s področjem trajnostnega razvoja.

Tabela 18: Poročilo o doseganju ciljev lizbonske strategije v izbranih državah v letu 2004

Država	Rang	Točke skupaj	Informacijska družba	Inovacije in R&R	Liberalizacija	Mrežna industrija	Finančne storitve	Podjetništvo	Socialna vključenost	Trajnostni razvoj
Francija	8	5,03	4,52	4,68	4,65	6,1	5,68	4,7	4,72	5,2
Nemčija	6	5,18	4,95	4,9	4,64	6,36	5,62	4,6	4,37	5,96
Švedska	3	5,62	5,71	5,57	4,91	6,37	5,8	5,3	5,46	5,89
Velika Britanija	4	5,3	4,96	4,67	5,11	5,78	6,1	5,6	4,86	5,3

Opomba: Izdelano za EU-15; Lestvica: 1-minimalno, 7 - maksimalno

Vir: The Lisbon Review 2004, 2004, str. 4.

Kot izhaja iz pregleda uresničevanja Lizbonske strategije (Tabela 18), zaseda Švedska najvišje mesto. Sledijo ji Velika Britanija, Nemčija in Francija. Na področju informacijske družbe, inovacij in razvoja, mrežne industrije ter socialne vključenosti vodi Švedska. Velika Britanija dosega visoko stopnjo pri finančnih storitvah ter relativno visoko pri liberalizaciji in podjetništvu, presenetljivo visoka je tudi socialna vključenost. Nemčija je vodilna na področju trajnostnega razvoja ter takoj za Švedsko pri mrežni industriji. Francija izmed izbranih držav zaseda praviloma tretje ali četrto mesto po izbranih področjih.

Švedska in socialdemokratski model izkazuje svojo usmerjenost v razvoj in hkrati zavedanje o pomembnosti socialnih dejavnikov in trajnostnega razvoja na kvaliteto življenja. Za Veliko Britanijo kot predstavnico tržno temelječega sistema lahko ugotovimo relativno dober izkupiček na vseh področjih, kljub temu da bi pričakovali, da se liberalni model na socialnih področjih izkazuje za manj učinkovitega. Francija kot predstavnica mediteranskega sistema kaže na zaostalost za drugimi izbranimi državami. Nemčija pričakovano izkazuje dobre rezultate na področjih industrije, preseneča pa predvsem s slabo pozicijo na socialnem področju glede na razvito socialno politiko.

5.7 Zbirna analiza izbranih držav po izbranih kriterijih

Zgoraj smo pregledali uspešnost izbranih držav po posameznih področjih, kjer sem podrobneje razložil uspešnost vsake države kot predstavnice določenega ekonomskega sistema. V tem delu bom predstavil celoten pregled in skupno uvrstitev teh držav kot predstavnic sistemov. Države bom razvrstil glede na absolutno uvrstitev po posameznih izbranih področjih.

Tabela 19: Rangiranje izbranih držav po posameznih kazalcih

Država	BDP	Brezposelnost	Inflacija	Stopnja korupcije	Indeks globalne konkurenčnosti	Indeks človekovega razvoja	Indeks okoljske trajnosti	Lizbonska strategija	Skupni rang
Francija	4	4	2	2	4	2	3	4	4
Nemčija	2	3	3	3	2	4	2	3	2
Švedska	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Velika Britanija	3	1	4	4	3	3	4	2	3

Opomba: Podatki za BDP, brezposelnost, inflacijo, stopnjo korupcije, indeks človekovega razvoja, indeks globalne konkurenčnosti so iz leta 2006, za indeks okoljske trajnosti so iz leta 2005 in podatki o doseganju ciljev lizbonske strategije iz leta 2004

Vir: Tabela 14–18, Priloga Tabela 3.

Lahko razberemo, da Švedska kot predstavnica socialdemokratskega sistema izkazuje na sedmih področjih prvo mesto in na enem drugo. To potrjuje uspeh socialdemokratskega sistema napram ostalim. Na drugo mesto se uvršča Nemčija oziroma kontinentalni sistem. Razvrstitev po področjih je že precej slabša kot na primeru Švedske. Lahko ugotovimo uspeh na področju BDP, konkurenčnosti in okoljske trajnosti, problemi pa se kažejo na področju inflacije in brezposelnosti. Tretja je Velika Britanija kot predstavnica tržno temelječega sistema. Kot smo ugotovili, izkazuje dobre usmeritve na trgu delovne sile, problemi pa so na področju inflacije, korupcije in okoljske trajnosti. Zadnja je Francija kot predstavnica mediteranskega sistema. Dobro se uvršča na področju inflacije, korupcije in človekovega razvoja, slabo pa na področju BDP, brezposelnosti in konkurenčnosti.

Če iščemo najuspešnejši sistem glede na izbrane kazalce, vidimo, da je socialdemokratski s Švedsko kot predstavnico najboljši. Pri obravnavi posameznih kazalcev smo ugotovili, da sicer nobena država kot predstavnica modela pri gospodarskih kazalcih ne izstopa, vedno obstajajo določena nihanja, kar je posledica gospodarskih gibanj in sposobnosti posameznega sistema, da se z njim sooči. Trenutno glede na izbrane kazalce socialdemokratski model izkazuje krepko premoč in je kot tak morda lahko zgled za druge države.

7 SKLEP

Formalne in neformalne inštitucije so pomembne pri delovanju države in njeni gospodarski uspešnosti. Ugotovili smo, da povzroča globalizacija konvergenco obstoječih nacionalnih ekonomskih sistemov. Raznolikost institucionalnih modelov bo obstajala, toda lahko pričakujemo zблиževanje in prevzemanje dobrih praks nacionalnih ekonomij do mere, ki bodo še sprejemljive v okviru vrednot in kulture družbe. Vrednote so pogojene tako z zgodovinskim razvojem kot z naravnogeografskim okoljem, zato so v njih temu primerno še vedno prisotni različni vzorci delovanja.

Analiza institucionalnih področjih kaže, da je za trg proizvodov značilna liberalizacija, vendar je v določenih državah regulacija še vedno relativno visoka. Na trgu dela je trend k čimvečji fleksibilnosti trga dela, toda načini doseganja so različni. Lahko gre za prepustitev trgu ali in za doseganje fleksibilnosti trga skozi koordinacijo v povezavi s sistemom socialne varnosti. Sistemi socialne varnosti so se razvijali skozi čas in so zato specifični z vidika obsega pravic. Finančne sisteme delimo na bančne in tržne, pri čemer je za prve značilna večja koncentracija lastništva. Obenem je prisoten trend povečevanja trgovanja z vrednostnimi papirji, kar je značilnost tržnega sistema. Izobraževalni sistemi so ravno tako specifični in temu primerno različni rezultati v profilih znanj kot v izobrazbeni strukturi populacije.

Zgornja institucionalna področja sem povezal v različne ekonomske sisteme, ki sem jih predstavil skozi analizo najznačilnejših predstavnic. Tržno temelječ sistem skozi Veliko Britanijo, ki na vseh izbranih področjih izpostavlja tržni mehanizem in se zanaša na njegovo učinkovitost. Socialdemokratski sistem, kjer sem kot predstavnico izbral Švedsko, poudarja vlogo koordinacije z namenom zmanjševanja razlik, ki bi bile posledica delovanja izključno tržnega mehanizma. Kontinentalni sistem, ki sem ga predstavil na primeru Nemčije, ravno tako zagovarja koordinacijo, vendar v manjši meri kot socialdemokratski sistem. Mediteranski sistem in Francija kot njegova predstavnica, se v primerjavi z drugimi še vedno zateka k relativno močni regulaciji z namenom varovati nacionalne interese in interese določenih interesnih skupin v družbi, vendar v določenih primerih to že ovira gospodarski napredek.

Švedska kot predstavnica socialdemokratskega sistema se izkaže za najboljšo na sedmih od skupno osmih analiziranih področij na podlagi katerih sem presojal uspešnost posameznih ekonomskih sistemov. Pri makroekonomskih kazalcih kot so rast BDP, stopnja brezposelnosti in stopnja inflacije nisem ugotovil konsistentne prevlade nobenega od sistemov. Na področju

globalne konkurenčnosti, okoljske trajnosti, človekovega razvoja, korupcije in izvajanja lizbonske strategije je največjo prednost izkazovala Švedska s svojim socialdemokratskim sistemom. Na drugo mesto se je uvrstila Nemčija kot predstavnica kontinentalnega sistema. Ugotovimo relativni uspeh na področju stopnje rasti BDP, konkurenčnosti in okoljske trajnosti, problemi pa se kažejo na področju inflacije in stopnje brezposelnosti. Na tretje mesto se je uvrstila Velika Britanija kot predstavnica tržno temelječega sistema. Ugotovil sem, da izkazuje dobre rezultate na trgu delovne sile, problemi pa so predvsem na področju inflacije, korupcije in okoljske trajnosti. Zadnja je Francija kot predstavnica mediteranskega sistema. Dobro se uvršča na področju inflacije, korupcije in človekovega razvoja, slabše pa na področju rasti BDP, stopnje brezposelnosti in globalne konkurenčnosti.

Med izbranimi državami lahko izpostavimo švedski sistem, ki izkazuje najboljše rezultate z vidika proučevanih kazalcev. Sistem izkazuje tako gospodarsko uspešnost, okoljsko zavedanje, globalno konkurenčnost in visok življenjski standard. Vsak model ima seveda določene pomanjkljivosti in tveganja z vidika odzivnosti na nihanja, ki se pojavljajo v svetovnem gospodarstvu in pod vplivom katerih je danes večina nacionalnih ekonomij. Temu primerno so lahko posamezni ekonomski modeli v določenih časovnih obdobjih znajdejo v določeni krizi. Glede na današnje trende lahko rečemo, da Švedski ekonomski sistem, skozi koordinacijo določenih področij, očitno predstavlja učinkovit odgovor na izzive tretjega tisočletja.

LITERATURA

1. Adema Willem, Ladaique Maxim: Net Social Expenditure. Paris : OECD, 2005. 77 str.
2. Altinger Laura et al.: Global Competitiveness Index. Geneva : World Economic Forum, 2006. 50 str.
3. Amable Bruno: The Diversity of Modern Capitalism. New York : Oxford University Press, 2003. 310 str.
4. Björklund Anders, Lindahl Mikael: Education and Economic Development What Does Empirical Research Show About Causal Inter-relationship. Stockholm : Stockholm University, 2005. 80 str.
5. Bosch Gerhard: Global Production, Social Models and Development. Gelsenkirchen : Institut Arbeit und Technick, 2006. 30 str.
6. Boylaud Olivier, Nicoletti Giuseppe, Scarpetta Stefano: Summary Indicators of Product Market Regulation With an Extension to Employment Protection Legislation. Paris : OECD, 2000. 86 str.
7. Brščič Bernard, Kešeljević Aleksandar: Tovarišijski kapitalizem v primežu reform: neoklasični ekonomski recepti. Sobotna priloga, Ljubljana, 12.3.2005
8. Chakraborty Shankha, Ray Tridip: Bank-based versus Market-based Financial Systems. Eugene : University of Oregon-Economics Department, 2003. 39 str.
9. Cao Xun: Convergence, Divergence, and Networks in the Age of Globalization. Washington : University of Washington, 2006. 28 str.
10. Davis E. Philip: Institutional Investors and Corporate Governance. London : Brunel University, 2001. 20 str.
11. De la Fuente Angel, Ciccone Antonio: Human Capital in a Global and Knowledge-based Economy. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2003. 114 str.
12. Demirguc-Kunt Asli, Levine Ross: Bank Based and Market Based Financial Systems: Cross Country Comparisons. World Bank Policy Working Paper No. 2143. Washington : The World Bank, 1999. 41 str.

13. Esping-Andresen Gosta, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. New Jersey : Princeton University Press, 1990. 248 str.
14. Estevez-Abe Margerita, Iversen Torben, Soskice David: *Social Protection and the Formation of Skills: A Reinterpretation of the Welfare state*. Oxford : Oxford Scholarship Online Monographs, 2001, 184 str.
15. Esty C. Daniel et al: *Environmental Sustainability Index: Benchmarking National Environmental Stewardship*. New Haven : Yale Center for Environmental Law & Policy, 2005. 408 str.
16. Godnov Uroš, Redek Tjaša: Vpliv kakovosti vladanja na gospodarsko rast. *Revija Management, Koper*, 2(2007), 2, str. 121-136.
17. Hall A. Peter, Soskice David: *Varieties of Capitalism*. Oxford : Oxford University Press, 2001. 68 str.
18. La Porta Rafael et al.: Law and Finance. *The Journal of Political Economy*, 106(1998), 6, str. 1113-1155
19. Lopez-Claros Augusto: *The Global Competitiveness Report 2006*, Geneva : World Economic Forum. [URL: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>], 15.12.2006.
20. Nicoletti Giuseppe, Scarpetta Stefano: *Product Market Reforms and Employment in OECD Countries*. OECD Economics Department Working Papers No. 472. Paris : OECD, 2005. 46 str.
21. North Douglas: *Inštitucije, inštitucionalne spremembe in gospodarska uspešnost*. Ljubljana : Krtina, 1998. 156 str.
22. Ribnikar Ivan: *Monetarna ekonomija I*. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 380 str.
23. Senjur Marjan: *Makroekonomija majhnega odprtega gospodarstva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 502 str.
24. Söderström Hans Tson et al.: *Corporate Governance and Structural Change - European Challenges*. Kristianstad : Kristianstads Boktryckeri AB, 2003. 32 str.
25. Stanovnik Tine: *Javne finance*. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 196 str.

26. Hall E. Robert, Jones I. Charles: Why Do Some Countries Produce So Much More Output Per Worker Than Others?. Quarterly Journal of Economics, Stanford, 114 (1999), 7, str. 83–116.
27. Lockett Andy, Pruthi Sarika, Wright Mike: International Venture Capital Research. International Journal of Management Reviews, Oxford, 7(2005), 3, str. 135-165
28. Robnik Lidija: Pomen tveganega kapitala pri financiranju malega podjetništva. Naše gospodarstvo, Ljubljana, 52(2006), 1/2, str. 106-113.
29. Wurzburg Gregory: Lifelong Learning – What Lessons from Experience in the OECD. Paris : Education directorate OECD, 2003. 24 str.

VIRI

1. The Benefits Of Liberalising Product Markets and Reducing Barriers To International Trade and Investment: The Case of United States and European Union: OECD, Economics Department Working Paper No. 432. Paris : OECD, 2005. 52 str.
2. CIA- Factbook.
[URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>], 18.8.2007.
3. Global Competitiveness Report 2006. WEF.
[URL: <http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>], 15.12.2006.
4. Global Corruption Barometer 2006. Berlin : Transparency International, 2006. 29 str.
5. Human Development Report 2006. New York : For United Nations Development Program Palgrave Macmillian, 2006. 442 str.
6. Industrial Relations in Europe 2006. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2006. 162 str.
7. Komisija za preprečevanje korupcije. [URL: <http://www.kpk-rs.si/index.php?id=49>], 26.7.2007.
8. The Lisbon Review 2004 - An Assessment of Policies and Reforms in Europe. Geneva : World Economic Forum, 2004. 12 str.

9. O čem govori Lizbonska strategija. [URL: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/971-103/>], 31.7.2007.
10. OECD Education at Glance. [URL: www.oecd.org/edu/eag2004], 15.2.2007.
11. OECD Social Expenditure Database.
[URL: http://www.oecd.org/document/2/0,2340,en_2649_34635_31612994_1_1_1_1,00.html], 23.12.2006.
12. OECD Factbook 2006.
[URL: <http://lysander.sourceoecd.org/vl=2326460/cl=13/nw=1/rpsv/fact2006/>], 25.2.2007.
13. Wikipedia.
[URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/>], 15.01.2007.
14. The World Bank Group - Doing Business - Employing Workers.
[URL: <http://www.doingbusiness.org/ExploreTopics/EmployingWorkers/>], 2006.

KRATICE IN SLOVAR TUJIH IZRAZOV

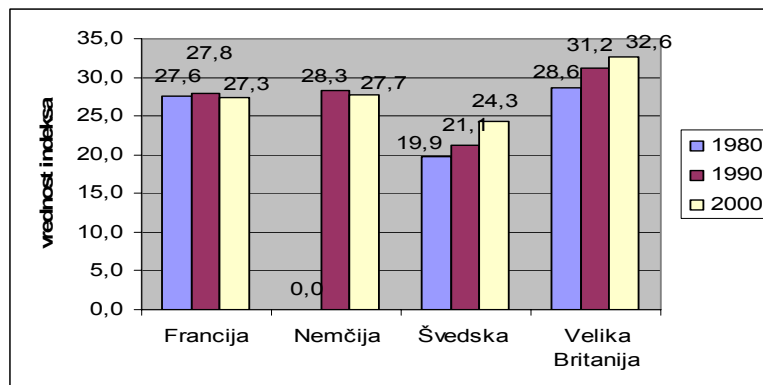
KRATICA	POMEN	PREVOD
WEF	World Economic Forum	Svetovni ekonomski forum
ESI	Environmental Sustainability Index	Indeks okoljske trajnosti
HDI	Human Development Indeks	Indeks človekovega razvoja
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj

PRILOGE

KAZALO PRILOG

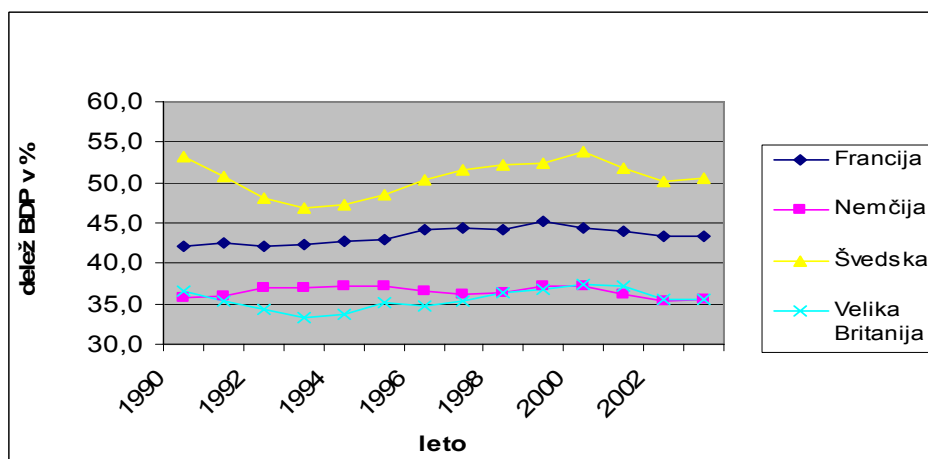
Slika 1: Ginijev koeficient za izbrane države v letih 1980, 1990 in 2000	2
Slika 2: Davčni prihodek izbranih držav v obdobju 1990–2004 (v % BDP).....	2
Slika 3: Tekoči račun plačilne bilance izbranih držav v obdobju 1990 do 2004 (% BDP)	2
Tabela 2: Konvergenca na različnih področjih	3
Tabela 3: Splošni makroekonmski podatki za izbrane države v letu 2006	3
Tabela 5: Globalni indeks konkurenčnosti – osnovne zahteve	4
Tabela 6: Globalni indeks konkurenčnosti – spodbujevalci učinkovitosti.....	4
Tabela 7: Globalni indeks konkurenčnosti – faktorji inovacije	4

Slika 1: Ginijev koeficient za izbrane države v letih 1980, 1990 in 2000

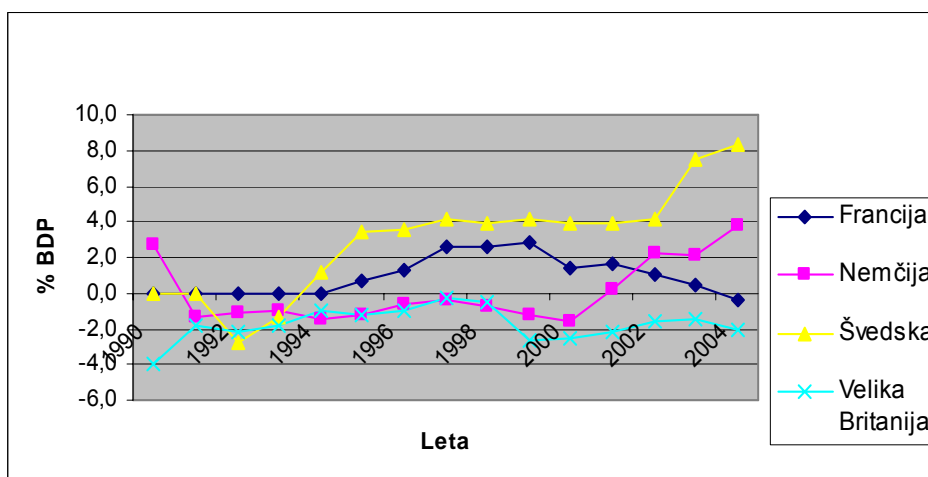
Vir: OECD Factbook, 2006.

Slika 2: Davčni prihodek izbranih držav v obdobju 1990 – 2004 (v % BDP)

Vir: OECD Factbook, 2006.

Slika 3: Tekoči račun plačilne bilance izbranih držav v obdobju 1990 do 2004 (% BDP)

Vir: OECD Factbook, 2006.

Tabela 1: Spremenljivke regulacije trga proizvodov

Ukrepi	Kategorija	Pokazatelji	Podrobni pokazatelji
Orientirani navznoter	Državni nadzor	Javno lastništvo	Področja javnega podjetniškega sektorja
			Velikost deleža podjetij v javni lasti
			Posebne pravice pri glasovanju
			Nadzor javnih podjetij s strani državnih organov
		Vpletenost v poslovanje	Uporaba upravljavskih in kontrolnih regulativ
			Kontrola cen
		Regulativna in administrativna politika	
	Ovire za podjetništvo		Sistemi licenc in dovoljenj
			Komunikacije ter poenostavitev pravil in postopkov
		Administrativne ovire za zagon podjetij	Administrativne ovire za korporacije
			Administrativne ovire za samostojne podjetnike
		Specifične administrativne ovire za posamezni sektor	
	Ovire za konkurenco		Zakonske ovire za vstop novih konkurentov
Orientirani navzven	Določene ovire za trgovanje in investiranje		Ovire za lastništvo
			Carine
	Druge ovire		Diskriminatorni postopki
			Regulativne ovire

Vir: Boylaud, Nicoletti, Scarpetta, 2000, str. 25.

Tabela 2: Konvergenca na različnih področjih

Področje	1990	1995	2000	2003
Vpliv države	6,75	6,56	6,18	6,26
Monetarna politika	8,97	7,99	6,59	5,56
Regulacija	5,75	4,01	3,18	2,77

Opomba: lestvica od 1 – 10 (nižja številka pomeni večjo konvergenco)

Vir: Cao, 2006, str. 5.

Tabela 3: Splošni makroekonmski podatki za izbrane države v letu 2006

Država	BDP/prebivalca	Brezposlenost	Inflacija
Francija	\$31.100,00	8,70 %	1,50 %
Nemčija	\$31.900,00	7,10 %	1,70 %
Švedska	\$32.200,00	5,60 %	1,40 %
Velika Britanija	\$31.800,00	2,90 %	3 %

Vir: CIA Factbook, 2007.

Tabela: 4 Pričakovana življenjska doba za izbrane države v letu 2007

Država	Pričakovana življenjska doba (v letih)
Francija	80,59
Nemčija	78,95
Švedska	80,63
Velika Britanija	78,7

Vir: CIA Factbook, 2007.

Tabela 5: Globalni indeks konkurenčnosti – osnovne zahteve

Država	Osnovne zahteve		Inštitucije		Infrastruktura		Makroekonomija		Zdravje in primarno izobraževanje	
	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk
Francija	15	5,66	24	4,91	4	6,25	56	4,55	12	6,92
Nemčija	9	5,75	7	5,69	1	6,51	63	4,44	71	6,37
Švedska	7	5,95	12	5,51	9	5,97	15	5,4	9	6,93
Velika Britanija	14	5,67	15	5,38	14	5,74	48	4,67	14	6,89

Opomba: lestvica 1–7

Vir: Altinger et al., str. 18–23, 2006.

Tabela 6: Globalni indeks konkurenčnosti – spodbujevalci učinkovitosti

Država	Spodbujevalci učinkovitosti		Visokošolsko izobraževanje in usposabljanje		Učinkovitost trga		Tehnološka pripravljenost	
	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk
Francija	22	5,07	12	5,57	28	4,83	25	4,81
Nemčija	17	5,22	18	5,42	20	5,09	20	5,16
Švedska	2	5,65	3	5,85	19	5,11	1	6,01
Velika Britanija	7	5,59	11	5,57	3	5,63	6	5,56

Opomba: lestvica 1–7

Vir: Altinger et al., str. 18–23, 2006.

Tabela 7: Globalni indeks konkurenčnosti – faktorji inovacije

Država	Faktorji inovacije		Dodelanost podjetniškega okolja		Inovacije	
	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk	Rang	Št. Točk
Francija	10	5,76	10	5,76	14	4,8
Nemčija	14	4,8	1	6,26	5	5,51
Švedska	5	5,66	5	5,87	6	5,44
Velika Britanija	10	5,36	6	5,82	12	4,89

Opomba: lestvica 1–7

Vir: Altinger et al., str. 18–23, 2006.